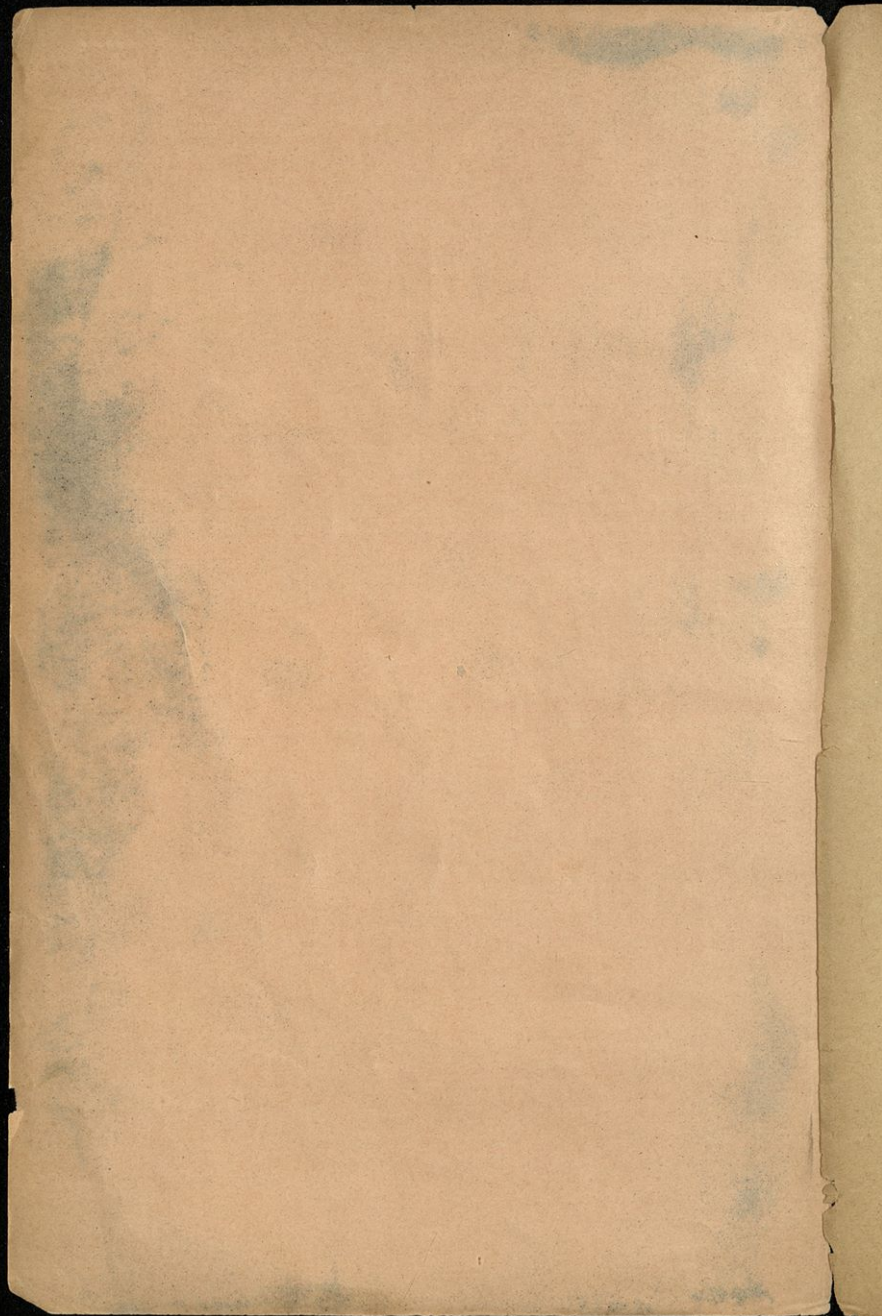

50192

Hooker

Seminar.

8. —

Slovarski doneski

iz

živega jezika narodovega.

Priobčuje in razlaga

Dr. Karol Štrekelj.

Zbirka prva.

Posebni odtisek iz „Letopisa Matice slovenske za l. 1894.“

V Ljubljani.

Natisnila „Národná Tiskarna“

1894.

50192

DR. GOJMIK KREK ✓

030050341

Slovarski doneski iz živega jezika narodovega.

Zbirka prva.

 od zgorenjim naslovom namerjam od časa do časa, kakor se mi bo ravno nabirala pripravna tvarina, priobčevati prijateljem slovenskega jezika manjše doneske za nov slovenski slovar. Te zbirke bodo obsegale samó iz živega narodnega jezika posnete besede; na knjižni jezik se bom oziral samó tedaj, kadar bo moči ž njim kaj pojasniti ali pa kako besedo izkazati že v starejših jezikovnih virih. Načeloma se nič ne vzprejemlje, kar bi že bilo v naših slovarjih, razen če ima beseda nekoliko drugačen pomen in bi se morda zdelo potrebno, dokazati jo tudi v narodnem govoru. Sedaj, ko nam profesor Pleteršnik podaje sad svojega mnogoletnega truda in nam ni več treba brskati skoraj po vseh naših slovarjih, da izvemo, ali je kaka beseda že znana ali ne, treba se nam je pač le še bolj pobriniti za to, da zberemo, kar je na to stran še skritega v našem narodu. Taka dopolnila so osnovana v stvari sami, a s Pleteršnikovim slovarjem so nam zdatno olajšana. Saj tudi o tem najnovejšem našem besedišču veljá beseda, katero je o svojem neprecenljivem, na vse strani zanimivem, skoro nedosežnem, vsakemu raziskovalcu slovenskega besednega zaklada neobhodno potrebnem delu zapisal véliki nemški filolog, J. Andreas Schmeller: „Sammlungen solcher Art wird man wol nie als geschlossen ansehen dürfen; viel ist für sie schon gewonnen, wenn sie einmal angelegt sind, alles Mögliche, wenn sie nie ganz aufgegeben werden.“

Podane besede skušam, če niso celó jasne, tudi razložiti gledé njih etimologije. Kedor je kedaj imel opraviti s to ne-

varno gospó, vé najboljše, v kaki méri je človeku biti opreznemu in kako rado se mu spodsne, če nastopa preoblastno in s preveliko gotovostjo. Česar nisem zadél, to bodi drugim povod, da oni pravo najdejo. Vendar upam, da bo marisikaka opomnja prav prišla etimološkemu slovarju slovanskih jezikov in da moj trud ni bil odveč.

Prva zbirka obsega blago, katerega sem nekaj nabral sam, nekaj pa ga dobil od drugod, namreč:

1. Najbolj obširni spisek manj znanih besed mi je izročil moj prijatelj dr. Henrik *Tuma*, sedaj c. kr. sodni pristav pri okrožnem sodišču v Gorici. Ta gospod si je že več časa zapisaval besede, katere je čul v občevanju z narodom ali pa imajoč ž njim opraviti v uradu. Tako je rešil pozabljivosti mnogo besed s Tolminskega in Istre, in od njega so tudi besede, ki so zaznamovane, da se govore na Polici.

2. Nekaj besed sem vzel iz rokopisa, ki mi ga je za véliko zbirko narodnih pesmi izročil moj pokojni učitelj *Miklošič*; te besede mu je zapisal sedaj tudi že umrli profesor Sebastijan *Žepič* v svoji domači vasi Gozdu pri Tržiču na Gorenjskem. Zaznamoval sem jih, kakor da so iz Tržiča.

3. S Kozjaka nad Mariborom mi je poslal nekaj narodnega blaga gosp. Svitoslav *Hauptmann*, učitelj v Jarenini.

4. Veliko število besed sem pobral iz rokopisov narodnega blaga, katero hrani naša „Matica“ in katero se mi je blagovoljno prepustilo v porabo. Med temi rokopisi spadajo sem:

a) Spisek besed iz Belih Kranjcev med narodnim blagom, katero je zapisal kot nekedanji osmošolec sedanji kaznilniški kurat vč. g. Anton *Žlogar* v Ljubljani. Ta lepa zbirka nam vnovič priča, kako bogato in važno je v leksikalnem oziru plemo Belih Kranjcev.

b) Papirji umrlega Ferdinanda *Kočevarja*, v čegar zapiskih je tu pa tam najti kako zrno, ki zasluži, da se reši pozabljivosti; žalibog ni Kočevor vedno pristavljaj kraja, kjer se kaka beseda govori.

c) Knjižica iz ostaline slovenskega pisatelja M. *Ravnikarja* Poženčana, obsegajoča na koncu spisek rastlinskih imen in podatkov, kakó se te rastline uporabljajo v narodni medicini. Ravnikar je menda tudi prvi pri nas zapisaval narodne pravljice. Njegove besede so zaznamovane z „Gora“.

d) Par izrazov sem našel v narodnem blagu, katero je po Goriškem in Ipavskem nabral A. *Pegan*.

Vsem imenovanim gospodom — dvema mi tega žalibog ni več mogoče storiti javno — in zlasti odboru „Matice slovenske“, ki mi je prijazno poslal vse svoje narodno blago na Dunaj, izrekam prisrčno zahvalo za njih prispévke; mislim, da jih nisem napačno porabil.

Kar se tiče znamenj za pisavo v narečju podanih besed, opomnil sem potrebno že v spisu „Jezikoslovne mrvice“ (Ljublj. Zvon IX. [1889] 353) in deloma tudi v spisu „Iz besednega zaklada narodovega“ (Letopis 1892. 2). Kjer naglasa na kaki besedi ni, nisem ga mogel poizvedeti, niti si ga upal sám določiti. Na Pleteršnikov slovar sem se mogel ozirati samo do strani 800. v I. zvezku (do besede *ognjemerstvo*).

Kratice.

Kratice, ki jih rabim, so iste, kakor v spisu „Iz besednega zaklada narodovega“ (Letopis 1892. 3, 4). Té-le so nove: *Belostenec* = *Gazophylacium seu Latino-Illyricorum onomatum aerarium etc. Zagrabiae 1740* (dva zvezka).

Diez = *Etymologisches Wörterbuch der romanischen Sprachen von Friedrich Diez, 5. Aufl., Bonn 1884*.

Habdelič = *Dictionar ili reči slovenske z vekšega ukup zebrane, u red postavljene i diačkemi zlahkotene- trudom Jurja Habdeliča. Vu Nemškom Gradcu 1670*.

Jambrešič = *Lexicon latinum interpretatione illyrica germanica et hungarica locuples ab Andrea Jambrešič. Zagrabiae 1742*.

Kek = *Kleines Wörterbuch der slovenischen und deutschen Sprache, Laibach 1834*.

Kluge = *Etymologisches Wörterbuch der deutschen Sprache von Friedrich Kluge. 5. Aufl. Strassburg 1894*.

Kosovitz = *Dizionario del dialetto triestino e della lingua italiana, della lingua italiana e del dialetto triestino. Compilato sui migliori vocabolari italiani per cura di Ernesto Kosovitz, Trieste 1877*.

Kristianovič = *I. Kriztjanovich, Anhang zur Grammatik der kroatischen Mundart. Agram 1840*.

Matzenauer = *Cizí slova ve slovanských řečech. Sepsal Ant. Matzenauer. V Brně 1870*.

G. Meyer = *Etymologisches Wörterbuch der albanesischen Sprache von Gustav Meyer. Strassburg 1891*.

Şaineanu = *Dictionar româno-german conţinând nomenclatura completă a vocabularului român; termenii tehnici şi neologismele cele mai întrebuintate; indicarea etimologiei şi a accentului, fraseologia şi expresiunile idiomatice de Lazăr Şaineanu. Bucureşti 1889*.

Vgl. Gr. = *Vergleichende Grammatik der slavischen Sprachen von Fr. Miklosich. Wien. I.² 1878, II. 1875, III.² 1876, IV. 1868—1874*.

frc. = francoski. — *izg.* = izgovori. — *šp.* = španjski.

Arbolec, *-lea*, s. m., neka bolezen, kadar človek v glavi oteče, die Gesichtsrose (Suhor). Cigale piše v svojem slovarju *jarbolec* Rothlauf, in isto besedo podaja po časniku „Dom in Svet“ iz Belih Kranjcev tudi Pleteršnik. — Temna beseda. V pričetku besed se *j* pridržuje ali odmeta tudi sicer; prim. Letopis 1892, 14: *jarnica-arnica*, *jarica-arica*. Vse kaže, da je naša beseda samó izprevržena iz *urbanec* sv. Antona ogenj, sacer ignis, erysipelas, superrubedo, katera beseda je dobro znana Kajkavcem, kakor pričajo že Habelič, Belostenec in Jambrešič. Pokojni Matzenauer ima v svojem delu Cizí slova 372 iz hrvaščine (pač kajkavske, ker Karadžić besede niti ne omenja) *urbanac* erysipelas, rúže, ohnipara ter primerja ital. *fervenza* aestus, ardor, rum. *fervinca* isto, na str. 416. pak dodaje v dostavkih in popravkih še madž. *orbáncz* Rothlauf. Dasi Miklošič v razpravi „Die slavischen Elemente im Magyarischen“ molči o ti besedi, zdi se mi vendér gotovo, da jo imajo Madžarji, kakor še nekaj drugih pri Miklošiču ne omenjenih besed od Slovanov, t. j. Slovencev, in ne ti od njih; pač pa jo imajo od Madžarjev Rumuni, ki govoré *orbant* Rothlauf (Şaineanu 281). A tujka se mi vendar le zdi tudi v slovenščini. Nemogoče ni, da bi ne bila od italijanske besede *fervenza*, kakor sodi Matzenauer; vendar mislim, da nam vtegne besedo razložiti, sosebno če pomislimo, da se tudi druge bolezni imenujejo po svetnikih, ki pomagajo proti njim, zapisek pri Schmellerju-Frommannu I. 138: „*St. Urbans Plage* der Rausch, auch hitziges Fieber, Podagra“, in pa opomnja v Schöpfu 784: „*St. Urbans Plag*, d. i. hitziges Fieber, Podagra in Folge vielen Trinkens (St. Urban ist nämlich Weinpatron), vgl. Zt. VI. 7 f.“ S „hitziges Fieber“ bi se strinjal nsl. *pereč* ogenj Antoni-feuer, od debla *per* (Et. Wtb. 240: *per*-7.), odkoder je tudi nsl. *peračec* Art Hautkrankheit, č. *ohnipara* Art Grind, p. *ognipioro* id. Pri ti priliki opomnim, da je lepo vreme sv. Urbana dné (prim. Navratilove podatke v Letopisu 1890, 108, 109) tudi Slovencem prav takó, kakor Čehom in Nemcem znamenje dobre trgatve, če so namreč zapiski v Kocbekovih Narodnih pregovorih i. t. d. na str. 84. res narodni in če jih dotični avtorji niso iz nemščine posneli, kar pač ni nemogoče, ako pomislimo, kako so se delale naše pratike.

Báčka, *-e*, s. f., jagnje, das Lamm (v otroškem govoru; vzhodni Slovenci). — Pleteršnik ima *backa* weibliches Lamm oder Schaf, in pravo razlago te besede podaje pod besedo *bac*.

Bájo, *-ota*, in *bájok*, *-a*, s. m., nazivalo za tumpasto, debelo reč (Suhor). — Temna beseda.

- Bàk**, -a, s. m., norec, Narr (vzhodni Slovenci). Prim. narodno pesem v Vrazovi ostalini: „Lani sem plela, plela — Lük no mak, — Ne me je vkanâ, vkanâ — Vsakši bak. — Lani sem plela, plela — Majarun, — Ne me je vkanâ, vkanâ — Vsak kajun.“ — Pleteršnik pozna besedo *bak* v pomenu ‚Leithammel‘; pri Belostencu pa nahajam *bak* kot kajkavsko besedo, a *bik* kot dalmatinski izraz v pomenu taurus; tudi Karadžić oznamenja *bak* kot hrvaški izraz. Kraševci govoré nam. *bik* samó *bàk*, g. *bàka*, kar se pa ne da razložiti iz *bik* po vokalni harmoniji, katera je sicer v tem narečju zelo pomenljiva. Kot psovka nerodnemu človeku je znan tudi nsl. *bik*; prim. še bav. *Stiarax* dummer Mensch, *Stier* grober Mensch, Schmeller-Frommann II. 778. Nemogoče ni, da je *bak* iz *bik* postal po vplivu nemške besede *Bock* (svn. *boc* Schaffbock, Ziegenbock i. t. d.), kar je prešlo tudi v madžarščino: *bak* der Bock, der Rammler, das Männchen.
- Bákulica**, -e, s. f., canja, košek, ein Körbchen (na vzhodu). Prim. tudi Slov. Glasnik 1858. 197. — Temna beseda.
- Bálati**, -am, v. ipf., lange in die Nacht wachen, und zwar lärmend, fidel (Suhor). — Odkod?
- Báleg**, -a, s. m., navadno pl. *bálegi* Unflat, Koth (Suhor). Barlè (Letopis 1893, 2) ima *baliga*. — Prim. Miklošič Et. Wtb. 6: balega. Še natančnejše podatke pa najdeš pri G. Meyerju na str. 23. pod besedo *baigz*. Tudi čakavščina pozna to besedo: *bàlog* stercus (Nemanić I. 28).
- Bánčiti**, -im, v. ipf., lärmen, rogoviliti; irre reden, blesti (o bolnikih, Suhor). — Besedo pozna Barlè (Letopis 1893, 2) v pomenu: zvečer dolgo čuti, *zbančiti se*, zbuditi se po noči. Z *vzbznati* nima beseda opraviti ničesar. Prim. s. *bančiti* zechen, kar skuša Daničić v akad. Rječniku I. 171 razlagati iz madž. *bandsa* schielend: jer i pijan čovjek škilji. Stvar je jako na vagalici.
- Bántovati**, -ujem, in *bantoviliti*, -im, v. ipf., razsajati, razgrajati, lärmen, krakehlen (Suhor). Barlè o. c. podaje *banta* sitnost, *bantúvati* sitnariti, vznemirjati. — Tudi Kajkavcem, ogrskim Slovencem, Hrvatom in Srbom znana, iz madžarščine izposojena beseda. *Bantoviliti* je pač tvorba po besedah, kakor *rogoviliti* i. t. d. Po Krasu navadna beseda *kraguliti* krakehlen je iz nemščine: tir. *kragell*, *gragoll* Lärm (hol. *krakeelen*); *kragen* laut schreien, Schöpf 338.
- Bérnja**, -e, s. f., méra, držeča dva mernika in pol (Gozdanje na Koroškem). — Pleteršnik pozná besedo v pomenu ‚Sammlung, Collectur des Geistlichen‘, kar je od korena *ber*: *berati*, a težko bo naša beseda ista; primeri mariveč kor.-n. *pern* kleines, sackförmiges Fischernetz, svn. *bére*,

latinsko *pera* 22, in bav. *bêr, bêrn*, Schmeller-Frommann I. 261.

Betična, -e, s. f., grosse Spennadel (Stecknadel) für das Umhängtuch; nasproti je *búcika* kleine Spennadel (Polica). — Tvorba kakor *gospodična*: *bót, bótíč*.

Bíbatí, -am, v. ipf., fluten, wallen: to je deževje, vse biba, kamor človek stopi (Tržič). Pleteršnik ima ta glagol s povratnim zaimkom: *bíbatí se*. — Prim. bav. *wibeln, wibeln* sich regen, schnell bewegen, wimmeln, Schmeller-Frommann II. 832; svn. *wibelen* wimmeln, Lexer s. v.

Blánja, -e, s. f., neka vžitna goba, ki jo Kočevar popisuje tako: Jung ist er (der Schwamm) in einen Balg eingeschlossen, der beim ausgewachsenen Schwamm unten um den Stengel wie eine weisse Schale sitzt; der Hut des Schwammes ist röthlichgelb und, wenn jung, fett; unten ist derselbe blätterig (okoli Zagreba). — Prim. nsl. *blagva* Pfeffer-schwamm, pri Habeliču *boletus, fungus herilis*.

Bóbatí, -am, v. pf., tepsti, pretepati; *nabóbatí* natepsti, posebno po hrbtu, tüchtig schlagen, prügeln (Suhor). Pleteršnik ima po Cafu *bubati* mit der Faust schlagen, stossen. — Prim. s. *bubati* gewaltig schlagen, Getöse machen, trommeln; koren *bomb*, Et. Wtb. 18: *bombinā*.

Bogatíneec, -nea, s. m., neka gosenica z rogom na glavi, gosenica mlečkovega večernika (Sphinx euphorbiae), Wolfsmilch-schwärmerraupe (Tolminsko).

Bógovec, -vca, s. m., podobica s svetnikom, kakor jih devamo v molitvene knjižice, pildek, Heiligenbildchen (Tolminsko).

Bosánka, -e, s. f., neka hruška, eine Art Wasserbirne, gross, grasgrün, wässerig, im Juli reif (okoli Zagreba). — Imenovana je po deželi, od koder je prišla, kakor mnogokrat pri sadju in poljskih pridelkih.

Bovčáti, -im, v. ipf., izg. *bofčáti*, debelo in dlje časa gledati v kaj kakor bedak, starren, glotzen (Suhor). — Temna beseda.

Brénkast, -a, -o, adj., brenkasta je ruta, kadar en vogel po-grneš čez drugega takó, da se vogla ne zakrijeta popolnoma (Hudojužna). — Nejasnega izvira.

Brínovščák, -a, s. m., drozgu podoben ptič, čez prsi rujav, ki spremlja brinovke ter naznanja s svojim prihodom sneg (Polica).

Brnóžiti, -im, v. ipf., ropotaje in hrumeč hoditi sem ter tje (Hudojužna). — Temnega izvira.

Bršček, -a, -o, adj., knospenreich, drevo je brščevo, to je: ima veliko popkov (Dolnice pri Št. Vidu nad Ljubljano). — Ta beseda bi se v knjižni slovenščini morala prav za prav glasiti *brštičav*, od *brstič*, *brst* die Knospe; Pleteršnik ima *brščén* voll Knospen. Miklošič piše v Et. Wtb. 23:

brüsti: „nsl. *brst* f. Knospe, *brstěti* knospen; s. *brst* junge Sprossen, *brstiti* abfressen, klr. *brost*, *brostatys* knospen, *vybrost* Sprossen der Blätter, *broška* Sprossling; č. slk. *brost*“, in na str. 417. še: „slk. *brost* puky na buku.“ Kakor vidimo, je beseda nekoliko omejena; vzhodni Slovani s Poljaki je ne poznajo. Vse kaže, da je tujka; in zares nahajamo v nemščini: srv. *broz* Knospe, Sprosse, *brozzen* sprossen, Lexer s. v. bav. die *Bross*, *Brost* die Sprosse, Knospe, Blüthenknospe (stv. *proz*), Schmeller-Frommann I. 365. Paziti je tudi še na svn. *briezen*, *brôz*, *gebrozzen* in na starosaksonski *brustian* sprossen. Po Diezu I. s. brote je nemška beseda prešla tudi v romanske jezike: ital. *brote*, *brot*, šp., prov. *brot*, fr. *brout* Knospe, šp., prov. *brotón*; šp., prov. *brotar* knospen. — Nova slovenščina pozna tudi oblike brez *t*: *brsen* poleg *brsten*; mislim namreč, da srbsko pravilo, po katerem iz skupine *stón*, *stn* nastaja *sn*, ne velja za slovenščino. Tudi čakavska beseda *brsenica* *cannabis mascula* (Nemanić I. 60) govori za to, da nam je vzeti v podstavo *brs* poleg *brst*, s čemur bi se lepó strinjali tudi nemški obliki.

Búban, -a, -o, adj., bolan, krank (v otročjem govoru, Suhor). — *Buban* je po besedi *bolan* narejen iz *buba* der Schmerz (v otročjem govoru); isti pridevnik nahajamo v čakavščini: *bùban* aegrotus (in der Kindersprache, Nemanić III. 28). Od *buba* je dalje narejeno *bubati* schmerzen, kar ima že Pleteršnik in kar pozna tudi čakavščina na Krku (cf. akad. Rječnik I. 700). — Beseda je romanska: trž.-ital. *buba* male; furl. *bùbe* (voce puerile) = *bua*, piccolo male o piccolo segno di male. Usasi dai bimbi o da altri parlando con essi; sp. *buba*, bret. *boubon*, fr. *bobo*, Pirona 38.

Búca, -e, s. f., svoje ime svinji (v otročjem govoru, vzhodni Slovenci). — Švabski *Buz*, *buz!* Lockruf zu Schweinen, *Buzalé* junge Schweine (Kinderwort), Schmeller-Frommann I. 317.

Búna, -e, s. f., bedak, Dummkopf, Tölpel (Suhor, kjer se govori tudi *bená*). — Mogoče, da je z *u* v *buna* samó nedoločeno izražen belokranjski glas, ki ga je čuti v ti besedi, in da se beseda ne razločuje od *bená*, ki jo ima že Pleteršnik in o kateri prim. Türkisch I. 31, N. I. 17, II. 89 pod *bön*.

Cenkljáti, -ám, v. ipf., *scenkljáti* v. pf., zum Scherz etwas in kleine Stückchen zertheilen (Suhor). Barlè ima v Letopisu 1893. 6: *čenklati* s pipcem ali nožem kakovo stvar habiti. — Prim. bav. *abe-zunkeln* abhauen, verstümmeln, Schmeller-Frommann II. 1138.

Céncati, -am, v. ipf., gugati, jugati, schaukeln (Suhor). — Prim. v Pleteršniku *cíncati* auf und ab bewegen in *cencati* humpeln, wackelnd tragen.

Cévlja, -e, s. f., (izg. cīwle), človek, kateremu nič ne dopada, ki se vedno grdó drži, pa tudi tak, ki noče jesti (Hudojužna). Takemu človeku se po Cerkljanskem pravi *žmévlja* (izg. žmíéwle). — Temnega izvira.

Cevrdati, -am, v. ipf., klepetati, schnell reden, plaudern, plappern: babe cevrdajo (Suhor). — Namesto *cvrdati*. Beseda je onomatopoetičnega postanka ter v sorodu s *cvrgati* škripati, *cvrkati*, *cvrgetati*, *cvrketati*, *cvrliti* zwitschern, kreischen, *cvrzati*, *cvrzukati* knarren itd. Vloženi e v *cevrdati* je primerjati s podobnim vstavkom v zapadnih narečjih pri skupini čr: čerez, čerešnja, pa tudi pri skupini šr: šarajat govoriti iz n. schreien (Podgora pri Gorici); poslednje pozná tudi Skalar, ki piše: pride to milo upitie non *sheraí* (t. j. šeraj = šraj) aube, aube ino ue nam 275 b.

Cijati, -am, v. ipf., dolžiti koga, beschuldigen: Gospodinja mačko cija, da ji je sirič vkradla (Kozjak nad Mariborom). Tudi Gutsmann 564 pozna to besedo: *cijam* beschuldige, zeihe. — Iz svn. *zihen* beschuldigen.

Cijaziti se, -im, v. ipf., vlačiti se, potepati se, herumstreichen; *cijaza*, -e, s. f., vlačuga, die Landstreicherin (oboje v Polici). — Pleteršnik pozná intr. *cijaziti* herumziehen; a jaz ne bi dvojil ž njim, da je beseda res iz nemščine, toda primerjal bi še srednjenemški *zihen*, *zihen*, *zien*. Da se nemški h med vokali ne spreminja samó v g (*cigar* Schiffszieher, *cegnar* svn. zehener itd.), ampak da se tudi izgublja, oziroma da se nastajajoča zév zapira z j, kaže beseda *cíjati*, katere glej.

Cimos, *cimus*, -a, s. m., ženski pas iz fabriškega sukna, kakor ga nosijo Bele Kranjce (Suhor). Pleteršnik piše *cimoz*. — Beseda je pač iz romanščine: prim. ben. *cimozza* di tela, *cimossa* o vivagno, l'estremità dei lati della tela, *cimozza* del panno, vivagno o cintolo, il vivo che rattiene la tela di pannolano; *cimozza* del vin, detto per ischerzo e metaf. spuma del vino, Boerio 172. Furl. *cimósse*, *cimozze* cintolo, vivagno; l'estremità de' panni lani, cerchio di spuma del vino nel bicchiere, Pirona 63.

Crkljáti, -ám, v. ipf., prenežno ravnati s kom (Suhor). Iz nemškega *zürtehn*, namesto *crtljati*, kakor *strukelj* iz *Strudel*, *kiklja* iz *Kittel*, in skoraj da stotero drugih zgledov. Na Cerkljanskem je *crkljív* izbirčen.

Cundráti, *candrátí*, -ám, v. ipf. nachzappeln, nachzotteln: dete za materjo cundra, pes povsod za menoj cundra (vzhodni Slovenci). Pleteršnik pozna besedo *candrati*, *cundrati* v pomenu reissen, fetzen; na Krasu pa govoré *candrínit* herumschlendern in *candrínka* die Herumstreicherin. — Prim. kor.-n. *zeldern* langsam trippelnd gehen, *nachzeldern*

nachlaufen 264; Pleteršnikov *candrat*i je sevéda primerjati madžarskemu *czandra* zerlumpter Kerl, *czondra* Lappen.

Čátiti, -*im*, v. ipf., blebetati, žlobudrati, viel Unnützes, Ueberflüssiges reden (Suhor). Barlè (Letopis 1893, 6): polglasno moliti. — S. *čatiti* lesen.

Čéfati, -*am*, v. ipf., brluzgati, Mauschellen geben (Ljubljana). — Pleteršnik ima *čefukniti*, *čefukati* schlagen; č. *t'afám*, *t'afnu*, Hiebe, einen Hieb versetzen: vse samó onomatopoeitične tvorbe.

Čelán, -*ána*, s. m., človek, kateri grdó gleda izpod čela, trdo-vratnež (Polica).

Čelepátec, -*tea*, *čelepátek*, -*tka*, *čelepátnik*, -*a*, s. m., malopriden človek, nichtsnutziger Mensch; tudi psovka (Suhor). Temna beseda.

Čeljustáti, -*ám*, v. ipf., blebetati, nach alter Weiber Art viel sprechen (Suhor). Pleteršnik ima besedo samó iz knjige; torej je tudi v narodu navadna.

Čóban, -*a*, s. m., vaški črednik, Gemeindehirt, Dorfhirt (Suhor). — Turški *čoban* Hirt, tudi Srbom, Hrvatom, Rumunom itd. znana beseda, prim. Türk. I. 42, N. I. 24, II. 97. Barlè jo ima (Letopis 1893, 7) v obliki *čuvan* iz Gribelj; ta oblika je nastala po narodni etimologiji z naslombo na *čuvati* bewachen, hüten, *čuvaj*, torej *čúvan* tako rekoč ‚der Hüter‘. Tudi grški *ποιρῆν*, lit. *pēmū* Hirt je prvotno le ‚Hüter‘: ssk. *pāyúš* iz kor. *pā* schützen (Brugmann, Grundriss der vergl. Gramm. II. 297, 961).

Čóravec, -*vea*, s. m., na eno oko slep človek, der Eineuge; tudi psovka (Suhor). Pleteršnik ima *čorav* blödsichtig, *čoravec* langsamer Mensch, Barlè pa (Letopis 1893, 6) *čorav* slep na jedno okó, kar se govori tudi v Suhorju. — Pomèn ‚blödsichtig‘ je pač le sekundaren, razvivši se iz pomena, ki ga podaje Barlè. Beseda, ki je poznajo tudi drugi narodi, je turška, prim. Türk. II. 9, N. I. 72, II. 158 pod *k'or* blind, s. *čor* einäugig, *čorav* itd.

Črbolák, -*a*, s. m., odbit lončen polič, vrsta majolike (Suhor). — Prim. spodaj *škrbolák*.

Črgáti se, -*ám*, v. ipf., črgá se sveča, kadar se okapa; avstrijski Nemci pravijo: die Kerze trenzt (Tolminsko). — Temna beseda, najbrž iz romanščine.

Čúčati, -*am*, v. ipf., scati, das Wasser lassen (v otročjem govoru, Suhor). — Beseda je v sorodu s *cucati* harnen, *cuca* weibliche Scham, *cucka* Urin, kar najdeš pri Pleteršniku; a tudi s č nahajamo te besede, kar spričuje naš *čučati* in kraški *čučka* (*čýčka*) vulva. Ni nemogoče, da je tudi besedo *čěča*, *čěčà* prištevati ti družini, nastalo iz *čučà*. Vzporediti bi se ji dalo, če je ta hipoteza resnična (prim. vendar tudi mojo

opazko v Letopisu 1892, 9 pod *čočárna*), alb. *cucë* Mädchen, madž. *cucza* Geliebte, kar se priravnava nsl. besedi *cuca*, *kuca* weibliche Scham (Et. Wtb. 30, G. Meyer 443: tsuts).

Dán, *dnéva*, s. m.: 1) vzhod, der Osten: megle gredó na dan, die Wolken ziehen gegen Osten (Štajersko); 2) *božji dan*, g. *božjega dneva*, praznik sv. Rešnjega telesa, der Frohnleichnamstag (Tolminsko).

Debélka, -e, s. f., neko jabolko, rother Stettiner (Suhor). — V Šebreljah imenujejo takó neko hruško (prim. Pleteršnikov slovar s. v.).

Dédcí, -ev, (izg. deci) s. m. pl., takó se zovejo na Polici za-konski možje, die Ehemänner, *možjé* samó pak pomeni tam toliko kakor občinski možje, občinski svetovalci, die Gemeindemänner.

Délati, -am, v. ipf., krämpeln, hecheln; dela se volna v Hudojužni, v Šebreljah in po Cerkljanskem jo pa česrajo. Predivo se v Hudojužni mika.

Devér, -a, in *debér*, -a, s. m., der Speisenmeister bei Hochzeiten (vzhodni Slovenci). — Prim. s. *dever* der Beistand und Zeuge der Braut, der Brautführer, čak. *dèverić* paronymphus (Nemanić I. 57.). Pri ti priliki omenjam nekega zapiska v Novicah VII. (1849) 219, kjer se o Coklarjih, živečih na zemlji borovniške, preserske in deloma izanske fare, pravi, da govoré: „*rezavec*, *razmetavec* za ženitninskega starašina, *drséla* za družico, *kaból* za škaf, *zmuznik* za postelišče ali špampet, *vrnéle* za vrata ali leso pri vrtu, *triba* za zvezan kozelc (Doppelharpe), *katernjač* za cajno, korbico in še dosti družega“.

Dígovček, -čka, s. f., trobentica, *Primula veris* (Polica).

Dípati, -am, v. ipf., galoppieren: Od deleč tam dipa na živem konji húzar, onako prav mádžarski (Suhor). — Prim. s. *gijpati* springen in kajk. *džipati*, -am in -ljem hüpfen (Kristianović, Anhang 11).

Dljúska, -e, s. f., der Balg eines getödteten Flohes oder einer getödteten Laus, überhaupt eines kleinen Insectes (vzhodni Slovenci). — Namesto *ljuska*, *luska* s pridejanim *d*; nasprotno vidimo pri *letvo*, *letva* iz in poleg *dletvo*, *dletva*. Vendar prim. tudi še č. *dleska*, *dleşka* in *dlasek* junge Schote.

Dôba. „Zgodaj“ se v Suhorju izraža z *v dobi*, kakor pravi tudi Nemec „zeitig“, Italijan „per tempo“. Barlè je v Letopisu 1893, 28 priobčil iz Gribelj *prevdobi* prezgodaj.

Dôbro, adv., jako, zeló, sehr, gehörig; rabi se v okrepílo ali potrdilo: je že dobro dolgo, kar je bil tu (Polica). — Še bolj se je ta adverb razširil v narečju koroških Slovencev, kjer pa je prevzel tudi še druge pomene: „Jas bi dro rad pršov“ itd.

Dolžán komu biti *na* čem, Jemandem etwas schulden: dolžan mu je na prasjem kupu, er schuldet ihm den Kaufschilling für das Schwein; dolžan mu je na prodajilu, na delu; na zapitku si mi dolžan, du hast bei mir eine Zechschuld (Polica, Trebiče nad Trstom).

Drzán, *drznà*, -ò, adj., pogumen, srčen, muthig: vi ste drzán človek (Tolminsko). Ta pomen se je razvil iz pomena 'vermessen', primeri s. *drznoven* vermessen, muthig, kühn.

Dúiniti, -em, v. pf., suniti, stossen (Suhor). Pleteršnik navaja besedo samó iz knjige.

Dúrnik, -a, s. m., velik, okoren lonec, ein grosser Topf. Gospodinja veli: „Denes sem kūhala une tri velike durnike“ (Suhor). — Nejasna beseda; od *dviri*?

Dušíce *mačkine*, g. *mačkinih dušic*, s. f. pl., *Euphrassia officinalis* (Polica). — Cigale ima pod besedo Quendel (*Thymus serpyllum*): *mačja dušica*, *materni dušek*, *materna dušica*, *mačేశica* (po Gutsmanu). Habelič pozna *materina dušica* *Origanum sequillum*, Belostenec pa *babina dušica*, *máterina trava* (to v Dalmaciji) v istem pomenu. Adj. *mačkin*, oziroma *mačji* je pač le po narodni etimologiji izprevržen iz *majčin*, *matčin*. *Materiduška* v Janežičevem slovensko-nemškem slovarju — tudi najnovejši izdaji — je nepremišljeno in nekritično ukradeno iz č. *matěři douška* Quendel.

Fájfati, -am, v. ipf., rauchen, kaditi (Suhor). Tudi po Krasu je *fàjfat* znano v pomenu 'kaditi', in sicer ne samo iz pipe (*fajfe*), ampak tudi v pomenu drugačne kaje, n. pr. cigar, cigaret itd.

Fájtač, -a, s. m., kos, Stück (n. pr. mesa; Suhor). — Temna beseda. S *falat*, *falačec* kos iz madž. *falat* pač ni v rodu, vsaj ne po glasovnih zakonih.

Fajtati, -am: kiklja od zad fajta (Suhor). — Iz n. *fallen*? Prim. čak. *fajtáč* dicitur infanti inquieto (Nemanić II. 48).

Falamúzga, -e, s. f., zaušnica, die Ohrfeige (Suhor). — Nejasnega postanka.

Fànt. Na Polici pravijo: *fànt fàntov*, kaj hočesh? Bursche, was wünschest du? — Ta zveza se dá deloma primerjati enakim češkim: kluk klukovská, žid židovská, darebák darebácká (Vondrák, Ueber die persönlichen Schimpfwörter im Böhmischen, Archiv XII. 61 ns.).

Fátiti, -im, v. pf., ujeti, uloviti, fangen (Suhor). Namesto *vfatiti* (t. j. *ffatiti*) iz u-hvatiti. Beli Kranjci izpreminjajo kakor Srbi in Hrvati *hv* v *f*.

Féndati, -am, v. ipf., *oféndati*, -am, v. ipf., nališpati se, sich herausputzen (Suhor). — Temna beseda.

Fetljati, -am, v. ipf.; *sfetljati*, -am, v. pf., hitro zviti, schnell zusammenwinden (Suhor). — Nejasna beseda; prim. turški *fétil* dünner, gedrehter Strick.

Flátati, -am, v. ipf., naglo povezati, schnell zusammenschnüren (Suhor). — Temnega izvira.

Flávza, -e, s. f., šala, der Spass: flavze vganjati, Spässe treiben (Suhor). — Bav. *Flosen* (*Flausn*) Schwänke, unrichtiges Vorgehen, *flausn* lügen, Schwänke machen, Schmeller-Frommann I. 776.

Fléten, -tna, -o, adj., ročen in pripraven, bei der Arbeit geschickt und geschwind zugleich: tkalec, če je fleten, zasluži na dan tudi po dva goldinarja (okoli Zagreba). — Bav. *flät* Sauberkeit, Zierlichkeit; *flaetig* sauber, zierlich, mhd. *vlætec*, Schmeller-Frommann I. 798. Pojma 'lepega' in 'dobrega' sta si zelo v sorodu, prim. grški *καλός*, 'schön, reizend' in 'schön, gut, tüchtig für etwas'; č. *lépe* besser od *lepý* schmuck, schön, itd.

Flósnica, -e, s. f., zadnjica, der Podex: jo boš dobil po flósnici (Slov. Bistrica). — Beseda je narejena od medmeta *flosk*, glas, če se z votlo dlanjo udari po čem; *floskniti* udariti z dlanjo; *floska* s. f. (na Krasu) udarec z dlanjo, zlasti po zadnjici, tudi *flosk* s. m.; v tržaški italijanščini *flozca* sculacciata, Kosovitz 17.

Frántiti, -im, v. ipf., na hitro pripravljati kaj: kuharice pri pripravljanju frantijo (Suhor). — Temna beseda.

Frétati, -am, v. ipf., reiben: črevelj me freta, der Schuh drückt mich, reibt mich (Štajersko). — Svn. *vreten*, *vretten*, *vraten* entzünden, wund reiben; bildl. herumziehen, quälen, plagen Lexer s. v.; bav. *fretten* (*frétt'n*) reiben, scheuern, fricare: 'wer sich hat gefret in engen Schuhen'; 'für das fretten an eim Schinpain das nit hailen wil', Schmeller-Frommann I. 829.

Fřlec, *fřlca*, s. m., koder, die Locke (Tolminsko). — Prim. nsl. *fřliti* kräuseln, kar bo iz romanščine (prim. ital. *frullare* quirlen).

Fřnjati, -am, v. ipf., na videž hitro delati (Suhor). — Beseda je tuja, ali odkod? Ital. *fornire* pomeni 'beendigen'.

Fřtomúlja, -e, s. f., človek, ki hoče vse v naglici opraviti (Suhor). — Temna beseda.

Fúcati, -am, v. ipf., *pořucati* v. pf., schnell essen, in Eile verzehren (Suhor). Na Krasu je *fucati* (*fýcat*) pfauchen, prav tako tudi v ogrskih Slovencih in Kajkavcih, kajti Belostenec piše: *fucam* se, jako se srdim i kakti od jada grizem se, furio. *Pořýcat* pomeni na Krasu tudi 'skrivaj odnesti, ukrasti'. S suhorskim pomenom besede *fucati* se še najbolj strinja s. *fukati* stark essen, in zdi se mi, da je suhorski *fucati* nastalo iz *fukcati*, kakor *kacati*, *okacati* se sich der Excremente entledigen iz *kakcati*, *kakati*.

- Fúk**, *fúka*, -o, adj., polzek: glive so fuke, t. j. polzke. Tako se v Suhorju govori poleg *ofukel*, adj., kar pa imata že Pleteršnik in Barlè (Letopis 1893. 24).
- Gácati**, -am, v. ipf., po blatu bresti, im Kothé waten (Suhor). Govori se tudi *kácati*. Barlè ima (Letopis 1893. 9): *gacati* težko hoditi, zato gaca raca, *gacan*, dete, ki nerodno hodi, kopitlja. Pleteršnik pozná *kacá se* es ist ein zäher Koth, der Koth klebt an den Füßen. Prim. tudi s. *gacati* waten, kar razlaga Miklošič (Vgl. Gr. II. 473) kot diminutiv glagola *gaziti*.
- Gál**, *gála*, s. m., črna grda ptica (Suhor). — Stsl. *galica* Dohle, prim. Miklošič, Et. Wtb. 60 s. v., a ta beseda se pač ne dá ločiti od *galü* ibid.: s. *gao* Schmutz, *galiti se* schwarz werden, *galonja* schwarzer Ochs, *galič* Rabe, *galičast* schwarz, mr. *halyč* corvi.
- Gáleš**, *galéša*, s. m., črn loncec. Uganka: *Rumen galéša liže* = Ogenj liže loncec (Suhor); po Goriškem se glasi ta uganka: Plavec murca liže (murec = kotel). — *Gáleš* izvira iz *gal*, katere besede glej. Besede s sufiksom *eš* so navadno svoja imena domačih živali; tudi v zgorenji uganki se to nalašč uporablja. *Rumen* in *plavec* sta volovski imeni.
- Galomúza**, -e, s. f., svoje ime kravi (Kočevar). — *Muza* = molza die (milchende) Kuh; torej z ozirom na to, kar je povedano pri spredaj stoječih dveh besedah, pomeni *galomuza* toliko kakor 'črna krava, čada'.
- Garapín**, -a, s. m., rudeč človek, kadar se napije, vjezi (Suhor). Barlè ima (Letopis 1893. 12): *hárapin* hudoben človek. — *G* (= *γ*, *h*) je vstavek, kakor v *goder* nam. *oder*, *guni* nam. *uni* itd.
- Gárov**, -a, s. m., rjav pes (Suhor). — S. *garov* schwarzer Hund. Miklošič primerja v Et. Wtb. 60: *galü*: s. *gar* Russ, russige Farbe, *gariti* russig machen. Sufiks *ov* je iz madžarščine: *ó*.
- Glájnik**, -a, s. m., glad, lakot, der Hunger: glajnik ga ima t. j. čreva mu pojejo, volk iz njega gleda (vse v ščavniški dolini). Druga podobna recila: Lačen je, da bi gada snedel; tako je lačen, da se mu pajčevina dela po trebuhu (oboje na Polici).
- Gnjócati**, -am, v. ipf., nespodobno jesti, veliko imeti v ustih, žvečiti (Suhor). — Z *gnjesti* naša beseda pač ne bo v nikaki zvezi; tudi *gnjec* kleiner, dicker Knabe, der Zwerg, *gnjecelj* der Knirps, *gnjecast* zwerghaft nima z *gnjesti* opravila, ker je iz bav. der *Gnea'zl* ein kleiner, dicker Kerl, Knirps, Schmeller-Frommann I. 1354 sub *Knorz* Lümmel. Prav tako neslovenski bo *gnocalo* saumseliger Mensch, *gnocati* mit einer Arbeit nicht fortkommen können (Pleteršnik), s čemur primerjaj kor.-n. *knoutze* ein lästiger, träger Mensch, *knoutzen* herumbalgen, herumwälzen, faul-

lenzen, von einer Bank auf die andere setzen, ohne etwas zu thun 163, bav. *knötzen* knien, kniend sitzen, verächtlich sitzen, der *Knotzer* Ofenhocker Schmeller-Frommann I. 1356. Z našim *gnjocati* prim. bav. *knusen* zermalmen, verzehren, *knüsten*, *zerknissen*, Schmeller-Frommann I. 1355, in pa bav. *knötschen*, *knotschen*, *knutschen* quetschen, zusammendrücken, *zerknitschen* contundere, kneten, *zerknusten* zerquetschen; *verknauzen*, *verknutzen* Kleider, Tücher, sie durch Zusammendrücken aus ihrer glatten Form bringen, Schmeller-Frommann I. 1356. — V slovenščini se mi zdí potrebno, ne brineč se za etimologijo, pisati v začetku besed *gnj* in ne *gn*; to je namreč karakteristikon naše slovenščine. Edina beseda *gnoj* se pravilu ustavlja, a to samó zato, ker prihaja v istem, oziroma naslednjem zlogu (*gnója*) nov palatalen glas, *j*; pomisliti nam je, da se polagoma v slovenščino prehajajoča istrska čakavščina v tem popolnoma strinja z našim jezikom in da se tam govori celó *gnjój* fimus (Nemanić I. 11).

Góflja, -e, s. f., gobec, das Maul (Ljubljana). — To besedo ima sicer že Pleteršnik, ali tamkaj podani Levstikovi razlagi, da stoji namesto **goblja* gobec, postaviti je vendar nasproti kor.-n. *gûf-l* der Mund 126, kar pač ni iz slovenščine.

Govorjênje, -a, s. n.; nima nikakega govorjênja, der Mann hat gar kein Wort, ne govori rad (Polica).

Gózelj, -zlja, s. m., zadnja oplat, die Hinterbacke (Suhor). — Iz *góza*, *guza* (Et. Wtb. 81: guz) kakor je *uhelj* iz *uho*. Diminutiva ohranijo spol besede, katera se zmanjšuje; a *elj* naše besede ni zmanjševalen.

Grámbav, -a, -o, adj., poleg *grámpav*, grampast, rauh (Suhor). Prim. ital. dial. *rapa* Schrunde, Kruste, Runzel, *rapar* schrumpfen, Mussafia, Beitrag zur Kunde der nordital. Mundarten im XV. Jhdt. (Denkschriften der k. Akad. d. Wissenschaften, phil.-hist. Cl. XXII. 165).

Grčca, -e, s. f., zobovje, katero se vrti po obračanju mlinskega kolesa (Tolminsko).

Grešiti, -im, v. ipf., pogrešati: jaz ga grešim, ich vermissee ihn (Tolminsko).

Grížnica, -e, s. f., *Anagallis arvensis* (Polica). Pleteršnik pozna besedo v drugih pomenih. — Od podstave *gríža* drobno kamenje, iz n. *Griess* Sand.

Grmačice, *grmačlc*, s. f. pl., okoli Zagreba to, kar po Štajerskem štorovke: užitna goba, rastoča češuljema po preperelih štorih, der Stockschwamm. — Prim. čak. *grmòvica* fungorum genus (Nemanić II. 55). Podstava *grm*.

- Gúdka**, -e, s. f., Schweinchen überhaupt. Gospodinja sezava praščeke: gudeka, gudeka, ná, ná! (Suhor). Pleteršnik pozna *gudek* Ferkel in *gudika* weibliches Ferkel. Kor. *gad*.
- Gúgavičica**, -e, s. f., neka otročja bolezen, božjasti podobna: otroka drži gugavičica; pač die Fraisen (Tolminsko). — Od *gugati* rütteln, schütteln.
- Gúvno**, -a, s. n., die Dreschtenne (Suhor). Iz knjige pozná to obliko poleg *gumno* tudi Pleteršnik; priobčujem jo v spričevalo, da se govori zunaj Štajerskega, dasi v ozemlju, kjer se hrvaški vpliv ne dá tajiti. Iz *gumno* je dalje nastalo *gubno* (Et. Wtb. 81: gumino). Štajerci na vzhodu spreminjajo tudi *mn* v besedi *mnog* in njenih izpeljankah v *vn*; tako so iz *množati se* napravili *vnožati se* lästig fallen, schwer ankommen, Widerwillen verursachen; *vnožljiv* verdriesslich, missmuthig. Zastonj se trudi Trstenjak, to besedo spraviti v zvezo z ben. *nogia*, ital. *noia* i. t. d. i. t. d. (Letopis 1875. 18); beseda je gola preloga iz starejše nemščine: *bevilen*: mich bevilt eines Dinges, es wird mir des zu viel, es wird mir lästig, zuwider, ich werde es überdrüssig. Schmeller-Frommann I. 837.
- Hábniti**, -em, v. pf., einstürzen: velj je doli habnil, t. j. zrušil se (Tolminsko). — Podobno pri Pleteršniku.
- Háluga**, -e, s. f., jezen človek, če na koga navrne; ein Jemanden anfahrender, zorniger Mensch (Suhor). — Temna beseda.
- Haráčiti**, -im, v. ipf., skupljati, zusammenscharren (Suhor). — Mogoče je, da je beseda v zvezi s *harač* tributum iz turšk. *haradž* Kopfgeld, kar se kot slovenščini znana beseda navaja tudi pri Miklošiču, Türk. N. II. 124; haráčiti bi bilo torej = harač, t. j. obresti skupljati, kopičiti, kakor dela skopuh. Pleteršnik ne pozná besed *harač*, *haračar*, *haračnik*, *haračni*, ki so znane Kajkavcem (prim. Habeliča, Belostenca in Jambrešiča).
- Hladíti** si usta, širokoustiti se, bahati se, aufschneiden (Polica).
- Hlév**, -a, s. m., tako se na Tolminskem imenuje oddelek v 'štali' (= *hlev* drugih krajev), kjer stoji posamezno živinče. Po Krasu *párkot* (cf. Letopis 1882/83. 221), s čemur primerjaj čak. *prkát* ovile (Nemanić I. 47), česar si pa ne upam razlagati iz slovanščine, kakor Levstik na navedenem mestu v Letopisu.
- Hóhnjati**, -am, v. ipf., dumpf sprechen, tönen (Suhor). — Strinja se s stsl. *chachnati* murmurare (Et. Wtb. 88: chonchna). Pleteršnik ima *hohnjati* năseln, kar se pri Kajkavcih glasi *hunjati* naribus loqui, s čemur se sklada tudi kajkavski *hunjav* rheumaticus, *hunjavica* nahod, rheuma (Belostenec I 799, 1058).

- Hójba**, -e, s. f., Gang, Schritte: čul sem hojbo po cesti (Očisla pri Hrpeljah). To besedo ima zaznamovano že Pleteršnik, ali o drugih krajih. Omenjam je, ker je čudnega lica; pričakovali bi namreč *hodba*. *Hojba* je — ako ne sekundarna tvorba (cf. *tatba*) — pač produkt analogije po drugih samostalnikih s sufiksom *ba*.
- Hrdati**, -am, v. ipf., hrustajoč jesti, knorpeln (Suhor). — Pleteršnik ima pomen ‚nagen‘.
- Hrganja**, -e, s. f., ovojena glavina, ein geselchter Schweinskopf. (zlasti prav šuha; Kočevar). Podobno Pleteršnik.
- Hrganjica**, -e, s. f., das Loch in einem Brette (besonders bei weichem Holze), das dadurch entsteht, dass ein Ast sich herauslockert (vzhodni Slovenci). — Podstava *hrga*, *hvrga*: ossa arborum *hrge* na drevju, Belostenec I. 852; protubero *hrgavem*, id. I. 989.
- Hūd**, adj.: 1.) hud breg ein steiler Berg, eine grosse Steigung (Štajersko); 2.) od Brežic do Bizeljskega se dve hūde vūre (Štajersko) zwei gute Stunden.
- Hújši**, adj.: Dal je premoženje čez ‚hùjš n̄ búlš‘ (hujši in boljši = hujše in boljše) er übergab den Besitz sammt den Schulden (Tolminsko), kjer govore tudi ‚čez dúh n̄ lúh‘ = ‚dolg in log‘, kar pa ima že Pleteršnik.
- Húr**, -ja; *húrek*, -rka, s. m., dihur, thor, dehor, Iltis (Suhor). — Stsl. *dzhorb*, *tzhorb* (Et. Wtb. 54: düch); tudi v ruščini je začetni zlog odpal: *chorb* (gén. chorjá), *chorëkz*; mr. *chôr*; čak. *horinja* femmina immunda (Nemanić II. 34). V novi slovenščini je beseda naslonjena tudi na *dih-ati* in *duh* ter se glasi navadno *dihur*, pri Gutsmannu 490 pa *duhur*. Morda je beseda sploh neslovanska.
- Iglica**, -e, s. f., Spennadel, Stecknadel (Tolminsko). Pleteršnik ima isto besedo v drugačnih, a sličnih pomenih.
- Ilovák**, -a, s. m. ilovica, Thonerde; takó se govori poleg *ilovača* v Suhorju.
- Izbúhniti se**, -em, v. pf., opriščiti se, ausschlagen: okoli ust so se mehurji izbuhnili. — Pleteršnik ima *buhniti* hervorbrechen. Prim. Et. Wtb. 23: buch-.
- Izčiti se**, *izčijem*, v. pf., počiti se, odpočiti si, ausruhen (Kra-kovo pri Ljubljani); na Krasu *izpočiti se*, *spočit* čil.
- Izčrédi**, -im, v. pf., prevariti, oslepariti, betrügen, hintergehen: izčredil (ščredil) ga je (Tolminsko). — Nejasnega postanka.
- Izčrtiti**, -im, v. pf., ausroden: izčrtili so gozd (Tolminsko). — Podstava je *črt* das Rodeland; prim. Et. Wtb. 35: čertů 1.
- Izlúljati**, -am, v. pf., koga na lahko zbuditi, Jemanden sanft aus dem Schläfe wecken (Suhor). — Prim. n. *tullen* mit lulu oder eintönigem, wortlosem Gesang in Schlaf singen, einschläfern, zur Ruhe bringen, einlullen, Sanders. Naša

beseda bi bila torej nasprotje od *einlullen*, tako rekoč *auslullen.

Izpodrkni, *-em*, v. pf., ura izpodrkne (spodrkne), preden bije, die Uhr fällt ein. (Polica).

Izprost, *-im* se, v. pf., razpustiti se, zergehen, zerfließen: juha se prilije v omako, da se ta *izprosti* (sprosti; Polica).

Izpusti, *-im*, v. pf., razvesti, napeljati, ziehen: trta je spuščena po latnikih, die Rebe ist auf Latten in Lauben gezogen (Kazlje na Krasu).

Izsúti se, *izsújem*, v. pf., zdrobiti se, in Trümmer, in Stücke gehen: steklo se je izsulo (Polica).

Izvinjak, *-a*, s. m., rastlina *Lythrum salicaria*, ker se rabi, kadar se kak ud izvine (Polica). — Pleteršnik pozná to besedo o drugi rastlini.

Izviravec, *-vca*, s. m., studenec, ki v dolini ali na planem izvira iz tal (Polica).

Jarina, *-e*, (izg. jerína), s. f., rudeča peščena zemlja (Lonjer pri Trstu). — Iz romanščine: ben. *giarina*, *giareta* ghiaiuza, minutissima ghiaia, Boerio 305; furl. *giarine* ghiajuza, ghiaja minuta; terreno ghiajoso, Pirona 185. — Romanski *gi* (gj, g), ki ga Italijani in Furlani pišejo z *gi* (pred *a*, *o*, *u*) ali s samim *g* pred *i*, *e*, prehaja v slovenščini in hrvaščini v *j*. Na Krasu govoré: *jenzál* iz *generale* der General; *štejún* iz *stagione*; *bońórno*, *bon-jórno* iz ben. *bon giorno*; *jo-venín* iz *giovannino*. Iz čakavščine sem si zabeležil te-le primére: *jardin* hortus iz *giardino*; *jilanda*, *jilandra* iz ben. *girlanda*; *nadárm* der Gendarm iz ben. *gendarmo* (na Avstrijskem) po prehodnih oblikah *jandárm*, *andárm*; *korájjan*, *korájno*, *korájna* animi fortis iz *coraggio*; *jórffsov* familiae Jorjis iz *Giorgis*; *júšto* ipse (med Slovenci = gerade) iz *giusto* (Nemanić).

Jásno, adv.: jasno gledati, imeti čiste, jetišne oči, kakor jih imajo jetišni ljudje: „Dobíva tako jasne oči, da se mi nič ne dopada“ (Polica). — Na *jasnem* je na Krasu toliko, kakor na prostem, na prostoru, kjer ni nikakih ovir, auf einem freien Platze: „Ne meči (metaj) bale (kroglje) v grižo (kamenje), meči jo na jasno, da jo bo videti“.

Kácati, *-am*, v. ipf., po blatu bresti, im Kothe waten (Suhor). — Glej zgoraj besede *gácati*.

Kánjica, *-e*, s. f., ročna sekirica, nekoliko zakrivljena, Astmesser (Breginj). — Pleteršnik ima po Erjavcu iz Livka *kanjec*, *-njca*, s. m., v istem pomenu.

Kápa, *-e*, s. f., pleten, majhen koš za na voz, Wagenkorb (Suhor).

Kaséle, *-i*, s. f. pl., karola, samokolnica, tačka (Suhor). — Kaže biti ital. *cassella* casetta, furl. *cassèle*, dasi se pomen po

vsem ne strinja; poslednje pomeni ‚Truhe‘, a primerjaj nemške izraze ‚Schiebtruhe‘, bav. ‚Scheibtruhen‘ (od koder je slov. *šájtrga*) in ‚Rädleintruhen‘.

Káša, -e, s. f.: je na vsaki kaši‘ pravijo o človeku, ki hoče vse opravljati in je povsod: prim. nemški er ist auf allen Suppen, ein Factotum, Hans Dampf in allen Gassen. — ‚Kaša naša paša‘, pregovor ogrskih Slovencev (Zobrisani Slovén med Múrov in Rabov 12).

Kátra, -e, s. f., svoje ime stari kravi (Kočevar). — Po ženskem imenu *Kátra* Kathrein, Katharina. Osebna imena niso nenavadna za poznamenovanje živali: pr. č. *kačena* Ente, *Käthe*; n. *Mietz* mačka; gs. *čichi* *Michal* Pirol. Glej opomnjo Miklošičevo v spisu „Die slavischen Elemente im Magyarischen“ pod št. 448.

Kesér, -rja, s. m., vrlogasta tesla (Suhor). — S. *éser*, *keser* Art Zimmeraxt, iz turškega *késér* Zimmeraxt, od koder je tudi ruski *kosar*, glej Türk. II. 7, N. I. 71.

Kétovnik, -a, s. m., veriga, na kateri visi kotel, die Kesselkette (Deskla). — Podstava je **keta* iz nemškega Kette; v slovenščini navadna je samo starejša oblika *ketina*, stvn. *chetina*, *chetinna*, svn. *ketene*: ‚Páže izzúva grôfa stáriga — Z nédrija mu padla kétina, — Zlata, srebrna kétina‘, nar. pes. — Pod *kita* 4. ima Pleteršnik: ‚ein langer Zug, der Flug, die Schar (o ptičih); *kita* jerebic, *kita* rac‘. Tudi to je iz nemškega: bav. das oder die *Kütt* von jagdbaren Vögeln, besonders Rebhühnern, die Brut, d. h. die Jungen sammt den Alten, hchd. das Volk; bei Weigand *Kitte*, *Kette*, Schmeller-Frommann I. 1312; svn. *kütte* herde, stvn. *chutti* Herde, Schar, glej Kluge sub *Kette*.

Kíle-kále, s. f. pl., leeres Gewäsch, Schnickschnack: Kar on govori, so kíle-kále (Tržič). — Prim. bav. die *Kalle* (ältere Sprache) lautes Gerede, Geschwätz; ‚ich gieb umb deinen öden chall ain wicken nicht‘; ‚umb dein öde kall‘; *Kallhart* Schwätzer, *kallen* bellen, (verächtlich) sprechen, Schmeller-Frommann I. 1233, 1234.

Kíni, -a, -o, pron. indef., kakšen, kater, aliquis: Če nesejo kinega bogatega, Bo dara pipa in papa; Če pa kinega ubogega, Té pa leče in graha; Če pa kino babo, S tisto pa dol na grabo (Kozjak pri Mariboru). — Na Kanalskem in Tolminskem je slišati *kišen* iz *kajšen*, *kakšen*; a v štajerskem *ki* besede *kini* pač ne tiči *kaj*.

Kíželj, -žlja, s. m., bolehav otrok, ein kränkliches Kind; *kižiti* se, v. pf., bolehen okrog hiše se vlačiti (Polica). — Prim. bav. *Kusel* eine Krankheit der Pferde, Schmeller-Frommann I. 1303.

Klečét, -a, s. m., ovinek na vodi, mesto, kjer se voda zavije. Šimbiljino prerokovanje o današnjih časih se po pripovedovanju Ipavcev glasi: „Kadar bodo beli turni in bele ceste in na vsakem klečetu malin; kadar bodo kokoši popoldan nesle (nekdaj bajè ni bilo tega) in svete maše se popoldan brale in železo po železu teklo (= železnica), ne bi hotela, da bi bili jermeni mojih črevljev na svetu“ (Ipavska dolina). — Pleteršnik pozna besedo v nekoliko drugačnem pomenu: *klečét* Klippenbank, *kleč* Sandbank, *seichte Stelle*.

Klínec, -nca, s. m., der Bolzen (Tržič).

Klóva, -e, s. f., psotka ženam, dekletom i. t. d. (Suhor). — Temna beseda.

Kmálce, adv., prav kmalu, recht bald (Brje na Krasu). — Diminutivnih prislovov ni mnogo v slovenščini; s Krasa imam zapisane še te-le primere: *hítrecz* recht schnell, *naláhkecz* recht sanft, *wúskecz* (ozko) etwas eng; *málzk* in *málcz*, ein wenig, kar pozna že Erjavec v Letopisu 1879, 144.

Kobacé, adv., po vseh štirih, auf allen Vieren: Kobacé je zlezel iz grape (Tolminsko). — Nsl. *kobacáti se* je krabbeln, mit den Füßen scharren.

Kobáčič, -a, s. m., mlada žival, ki še počasi hodi, se kobacá (Tolminsko). Janežič ima *kobacáti* langsam dahersteigen.

Kodeljkáti, -ám, v. ipf., v skok dirjati, galoppieren (Ljubljana). — Prim. ital. *cavalcare* reiten.

Kofljáti se, -ám, v. ipf., pipati se, sich balgen (Ljubljana). — Prim. bav. *keifeln* Aergerlichkeit zeigen, zanken, Schmeller-Frommann I. 1229.

Kolábre, -ber, s. f. pl., nekaj voz, eine Art Wagen: Kadar Kapeljanci v Lučane na kolabrah drva peljajo, cvilijo róda kolesa, počasi navkreber se premikajoča: „Kje so Lučane? Hudiču v rit!“ nazdol po klancu pa: „Je že vidim!“ — Podstava *kola*?

Kopitljáti, -ám, (izg. kopetljáti), v. ipf., kollern: od kroglice zadeta ptica skopetlja k tlom, herunterpurzeln (Polica). — Pleteršnik ima *kopitljati* mit den Füßchen herumschlagen; podstava *kopito*? Prim. tudi s. *kobeljati* rollen, wälzen; a težko bo semkaj spadalo s. *kovitlati* rund herum jagen, treiben. Vendar prim. tudi bav. sich *überkuppeln* sich überstürzen, hauptsächlich dahinrollen wie Katzen, Hasen, Schmeller-Frommann I. 1271; nsl. *prekupicnoti se*: sta se v džamo (jamo) *prekupicnola* (Zobrisani Slovén 87).

Korenína šentjánževa, -e, s. f., rastlina Polypodium vulgare; uživa se proti mrzlici in je splošno zdravilo (Gora).

Korénka, -e, s. f., Traubenwein (vedno sladko vino; F. Kočevár).

Koríti, kórim, v. ipf.: to me kóri, das macht mir Sorge (Suhor). Pleteršnik pozna besedo v sličnih, ali ne v prav tem pomenu.

Korômač, koromáča, s. m., beratno zéljice, Fenchel (Drašiče v Belih Kranjcih). Besedo prijavljam, ker nosi nazaj potegnjen naglas; drugi Slovenci govoré *koromàč*; iz Belih Kranjcev podaje „Dom in svet“ VI. (1893) 431: *kóromač* pimpinella anisum; na Krasu (po naglasnem zakonu tega narečja) *kórzamač*, gen. koromáča; čak. *kromàč* in *koromàč* silaus (Nemanić I. 38, 63); Belostenec ima: *koromač*, *komorač*, *morač* slatki januš: Jambrešič pozna *koromač* marathrum.

Kósa, -e, s. f., seichte, reissende Stelle im Wasser, wo sich der Strom auch etwas krümmt (okoli Zagreba); gl. zgoraj besede *klečét*. — Prim. *zemeljska kosa* die Nehrung (Janežič-Hubad); s. *koso* schräg, schief. Et. Wtb. 134: kosū 1.

Kosovrín, -a, s. m., tako je nazival mož iz Stanovišča v Kotu pri Koboridu sina svoje strnične (Base), torej je *kosovrin* strnič (Cousin) na drugi stopinji. — Beseda je romanska in sicer iz furlanščine, katera je poleg *cusin* ohranila tudi starejšo obliko *cusuvrín*, ki je latinski *consobrinus* bliža, kakor katera koli romanska oblika; retska romanščina ima *cusrein*; iz istega jezika navaja Diez obliki *cusrín*, *cusdrín*. Furlansko obliko *cusuvrín* navaja („pur usitato“) Simzig v spisu „Notizie varie intorno il dialetto friulano con appunti critici e saggi etimologici“ (28. Programm des Staats-Gymnasiums in Görz 1878, p. 15).

Kotaljati, -am, v. ipf., rollen, wälzen (Suhor). — Besedo pozna že Pleteršnik, a samó iz knjige; poznana je torej tudi narodu. Iterativ od *kotaliti* in to od *kotati*.

Kóvsniti, -em, v. pf., drégniti, dročniti, stupfen, rucken, packen: žena me je kovsnila in zbudila (Kazlje na Krasu). — Janežič pozná *kavsniti* mit dem Schnabel hacken, erhaschen, kar pač ni z našo besedo v zvezi (prim. *kavs in ravs*); drugod na Krasu govoré *hòwsnt*, *hòwsat* stossen, stupfen, s čemur se zлага naše *kòvsniti*.

Kozelica, -e, s. f., plaskovica, Hemdchen für Kinder (Suhor). — Od *kózulja* iz lat. *casula* Hemd, od koder je tudi *košulja*; prim. bav. die *Kasel* des Messpriesters: *casula*, die *Casaul*, Schmeller-Frommann I. 1300.

Križanje, -a, s. n., der Ort, wo das Wild wechselt, der Wechsel: sestali smo se kakor volki na križanju, wir sind zusammengekommen, als ob wir uns verabredet hätten (vzhodni Slovenci). — Glagolščak v oznamenilo kraja je redek.

Križica, -e, s. f., hrbtenjača, Rückgrat (Zagreb). — Prim. *križ* Wirbelbein; *križnica* Kreuzbein.

Krmáča, -e, s. f., prasica, die Sau (Suhor). Besedo pozna že Pleteršnik, ali samo iz knjige. Podstava *krma* Viehfutter: torej *krmáča* die gemästete $\alpha\alpha\tau'$ $\epsilon\zeta\omicron\gamma\acute{\eta}\nu$; prim. s. *krmák* männliches Schwein, *krmad* Schweine, *krmče* junges Schwein, *krmčina* Schweinfleisch; pri Jambrešiču nahajamo *krmak* sus, porcus.

Kuhílo, -a, s. n., kuha, die gekochte Speise überhaupt (F. Kočevár). — Čudna nova tvorba. Sufiks *ilo* je tako zvan živ sufixs; ž njim dela narod še dandanes nove tvorbe. Nastal je iz vrstne spona glagolov četrtega razreda, na katero je bil pristopil sufixs (*t*)*lo*. A dandanes, nov sufixs kakor *ljiv*, *ček* i. t. d., ni omejen na glagole omenjene vrste, ampak pristopa tudi na glagole drugih vrst, in to ne samó v slovenščini, ampak tudi v čakavščini. Tudi pomen se mu je razširil: s prva se je ž njim zaznamovalo samó sredstvo, dandanes prevzema rad vlogo latinskega sufixsa *tion*, nemškega *ung*; to dé zelo dobro našemu jeziku, ki ne more za take tuje tvorbe vselej rabiti glagolščaka, katerega dovršniki nimajo, in ker sta sufixsa *ba* in *nja* skoraj zamrla, sufixs *tva* pa tudi ne more pomagati povsod iz zadrege. Take tvorbe so: na Krasu in v čakavščini *kupovílo* emptio; *obuvílo* Schuhe; *rezílo* die Schneide; *berílo* Lecture; čak. *žerílo* victus, res vorandae; čak. *klěčílo* 'subsellium'. Tvorbe pomenjajoče sredstvo in pa dejanje, oziroma posledek dejanja: *potrdílo* die Genehmigung, *odobrílo* id.; zlasti je naša knjižna slovenščina polna takih tvoreb, in to ne samó od glagolov četrte vrste, ampak celó od glagolov drugih vrst, zlasti prve in pete, n. pr. *ukazílo* Anordnung od ukazati. Tako tudi napak *posojílo* od *posojati*, *prisojílo* Einantwortung od *prisójati*, namesto od *posoditi*, *prisoditi*; Ravnikar še piše 1, 110: če komu kaj posódite, ne hodíte po zastávo ali *posodílo* v hišo k njemu. Zdi se mi, da je sufixs *ilo* pri glagolih pete vrste bil najprej vzprejet v drugem razredu, morda zató, ker je ohranjen v sedanjiku refleks *i*-ja.

Kupljénčič, -a, s. m., mera, držeča pol mérnika: 'pejdi, pejdi po kupljénčič k strici, bomo denarje merili', nar. pravlj. (Suhor). — Pleteršnik pozna *kupljenik* ein Getreidemass (mernik).

Lábor, -ja, s. m., Gerölle-Conglomerat (Tolminsko). Erjavec v Letopisu 1882/83. 210 pozná *láberje* Geröllhalde, Schutthalde, Janežič ima *lapor* Mergel, *labora* Nagelfluh, (Pleteršnik tudi Conglomerat), Cigale *lapor* Mergel; s. *lapor* Mergelstein.

Lájdra, -e, s. f., malovredna ženščina, nichtsnutziges, (meist altes) abgenütztes Mensch, eine solche Magd (Suhor). Ple-

teršnik ima podoben pomen; tamkaj podana Levstikova razlaga iz ital. *landra* bo prava.

Làjh, -a, s. m., tenák in dolg človek, ein langer, dürrer Mensch (Hudojužna). — Prim. svn. *leichen*, *geleichen* aufspringen, in die Höhe steigen, biegen; das *Gelaich* Gelenk, Schmeller-Frommann I. 1420.

Lajhérati, -am, v. ipf., okrog se vlačiti, herumwandern, müssig herumstreichen (Suhor). — Istega izvira kakor *lajhati* (prim. Pleteršnikov slovar), samo da je naša beseda razširjena s tujim sufiksom: n. *ieren* i. t. d.

Lastnína, -e, s. f.,: nekaj so pasli po komúnskem (občinskem), nekaj po lastninah; privateigentümliches Grundstück (Jelovica pri Podgorju). Cigale pozná *lastnina* v pomenu ‚Privateigenthum‘.

Lávga, -e, s. f., namaka, iz katere se kuha brinjevo žganje. Pri kuhanju je paziti, da se po izhlapevanju in prekapanju ne pomeša z žganjem; iz kotla pak izteka precej po brinjevem olju pred brinjevcem (Polica). — Iz nemškega *Lauge*?

Lèc, -à, s. m.; škornje z lecmi, zavihane škornje, die Stulpstiefel (Polica). — Prim. bav. *Latz* ein Ding, das endigt, begrenzt, hemmt: Saum; prim. pa tudi bav. *lètz* verkehrt, der rechten Seite entgegengesetzt, Schmeller-Frommann I. 1545.

Légnat, -a, s. m., priložnost, prilika (po idrijskem svetu). — Iz bav. die *Gelègenheit* (*Glègnat*), Schmeller-Frommann I. 1455.

Lénard, -a, s. m., lenoba, Faulheit: denes te je lénard srel (= srečal; iz ščavniške doline); po Krasu govore *liénar*: sviéti liénar γα je zejzdu, die Faulheit hat ihn befallen; *liénar* pomeni tudi ‚Unlust‘ in neko vrsto solnčarice (Sonnenstich). Štajerska oblika je naslonjena na ime *Lenard* Leonhard.

Lesénje, -a, s. n., drevje, česar veje so po zimi ovcam v hrano (Tolminsko). Na Krasu govore poleg *jəsién* tudi *lesién* in od tega je beseda *lesenje* postala; jesen daje največ take krme. *Lesién* je iz *jəsién* postal po naslombi na besedo *lesén* aus Holz.

Leskóvka, -e, s. f., leščerka, das Haselhuhn (Tolminsko). Na Cerkljanskem pravijo *lišnkar* (léšnikar) in *frankolín*; to je iz furl. *franculín* (ital. *francolino*, Bonasia betulina Scop.)

Létinski, -a, -o, adj., pomladni, pomladanski, Frühlings- (Polica). Drugodi je *letinski* = poletni, Sommer- (Pleteršnik). Podstava *letina* za oba pomena nenavadna.

Líba, -e, s. f., das Junge (pullus) von Gänsen und Enten (Dolenjsko). Na Štajerskem in Hrvaškem je *liba* rasa (Valjavec v Radu XLIII. 4); Pleteršnik ima iz Valjavca *libek* Gäns-

chen in *liba* beseda, s katero se zovejo gosi in race. — Beseda je madžarska: *liba* Gänschen.

Ličàn, -ána, s. m., psovka: ti ličàn! blizu avstrijskonemški G'fries! — Podstava *lice*, torej prav za prav *Grosswange*, kakor *nosàn, čelàn, glavàn*.

Líndek, adj. ind.; ima lindek noge, er hat gesunde, frische Beine (Krakovo pri Ljubljani). Primeri Letopis 1874. 144, kjer skuša Levstik besedo razložiti iz stsl., čemur sem se uprl v Archivu XI. 463, proglašivši besedo za nemško: svn. *linde, lint*.

Lísto. Po Tolminskem se za demonstrativnimi in nekimi drugimi zaimki in prislovi pristavlja včasih sufiks (?) *listo*, ki ojačuje zaimek ali prislov, enako, kakor besedica *prav* ali *ravno*: *tamlísto* prav tam, *takólisto* ravno takó, *nikóder-listo* nikjer in nikoder, prav nikoder, *tákšnolísti* človek, prav takšen človek. Prim. Et. Wtb. 167: *lêsto*, nsl. *lestor, listor* saltem itd., kar se razlaga iz *le-isto*. Da *isto* tiči v naši besedi, je gotovo, ali odkod *l*? Iz *le* nur, ali pa je ta *l* samó v zaporo hijata? Za poslednje nimamo sicer primerov. Prim. spodaj *todlíž*.

Ljúbiti, -im, v. pf., obljubiti, obečati, versprechen (einmal), ljubila mi je, da mi dá (Tolminsko). Pleteršnik ima iz Erjavca ta glagol zaznamovan za nedovršen.

Ljubljánke, -, s. f. pl., cvetica Chrysanthemum leucanthemum (Polica). Pri Pleteršniku je *ljubljanka* neka hruška.

Ljušč, -a, s. m. (izg. *ljuš*), rastlina Thamus communis: z ljuščem se drgajo deklice po obrazu, da so lepó rudeče (Gora). Pleteršnik ima iz Tuška *lušč*: *lusnec* ali *luš* Lathraea squamaria, Schuppenwurz, Pokorny-Tušek. 88. — Podstava *ljuska* Schuppe.

Lórbega, -e, s. f., der Lorbeer, lovor: „Fige, rožiče za mlade dekličé, Starim babam pa lorbege“ (Kozjak nad Mariborom). Pleteršnik ima iz Slov. Goric *lórbeč*.

Loščak, loščáka, s. m., neka vrsta hrastov, ki ima velik želod, v nasprotju z *gradnjem*, kateri ima le majhen želod (okoli Zagreba). — Prim. *loški* Wald.

Lové me od vseh strani, ich bin von allen Seiten im Gedränge, in Verlegenheit (Kočevar); krč me lovi, der Krampf packt mich (id., ali ne morda *lomi*?).

Lóvrek, -a, s. m., rastlina Stachys arvensis (Polica).

Lúčka, -e, s. f., rastlina Muscari botryoides (Dolina pri Trstu.) Prim. Letopis 1879. 123: *lučka* Muscari comosum, kjer se praša, ali je od „luka“ ali od „luči“? Jaz mislim, da je od besede „luka“, s. f., neka vzpomladna rastlina s čebulico, katere nisem videl v cvetu. Jedé jo, Solkan“, Letopis 1882/83, 294, kjer Levstik to besedo prav razlaga iz stsl.

lukz allium, Lauch. Tudi rastlina ‚Muscari‘ ima namreč čebulnato koreniko.

Máh *górski, górskega mahú*, s. m., Islandsflechte, Lychen islandicum: uživa se kot čaj proti sušici (Gora).

Mali *krájcar*: on nima tirjati ne malega krajcarja več: er hat keinen Heller mehr zu fordern (Polica).

Málegi, -ov, (izg. *málzgi*), s. m. pl., die Buben, die Kleinen (Suhor). — Podstava *mal*.

Maluga, -e, s. f., grdo napravljen, našemljen človek (Suhor). — Temna beseda.

Márenj, -rnja, s. m.: prinesel mi je marenj, er brachte mir die Kunde, Nachricht (Gozdanje na Koroškem, Tolminsko). — Te besede, ki je že sicer znana, pa v pomenu ‚Gerede, Geschwätz‘, prazne marnje leeres Gerede (po Dolenjskem sploh), omenjam zató, ker se s svojim pomenom še strinja s stvn. *mári* die Kunde. Na Krasu je *márinj*, g. *márnja* klepetulja.

Máščina, -e, s. f., vino, ki se samo zmasti iz grozdja; v ‚bren-táču‘ je o trgatvi vedno nekaj máščine (Prosek); to je isto kar ‚samomáščina‘. — Letopis 1882/83. 212 in po njem Pleteršnik ima besedo v nekoliko drugačnem pomenu: „to, kar se dobode od izmaščenega grozdja, anda novo vino, der Most“. Po Et. Wtb. 207: müstü naša beseda ne spada k stsl. *mzstz* der Most; domačega izvira beseda vendar ni.

Máternjak, -a, (izg. *maternjek*) s. m., Mutterchamille, Chamomilla matricaria; rabi se proti presilni menstruaciji (Gora).

Mêgeš, -a, s. m., jak fant, hrust, brdavs; bolj satirično-humoristično (Suhor). — Temna beseda.

Medúljevka, -e, (izg. *medúlovka*) s. f., grm *dobrovita*, Viburnum Lanthana (Polica). — Pleteršnik pozna *medulja*, *meduljevec*, *meduljevina* za isto rastlino. — Temna beseda; ne vem, ali je res domača od podstave *med*, premalo me je botanika.

Méniti, -im, v. ipf., kaj ali koga, schätzen: vsak le (to) svoje meni, Jeder schätzt nur das Seinige; méni ga ko zlato kupo, er schätzt ihn wie einen goldenen Becher (Tržič). Pleteršnik ima samo: *meniti za kaj*.

Mès, *mesá* (izg. *mžs*, *mžsá*), s. m., neumen, zabit človek: ti si kot mès (Suhor). — Temna beseda.

Méta *črna, črne méte*, s. f., die schwarze Minze (Mentha sativa), dober lek za notranje bolečine moškim; *bela meta* (Mentha crispa, Krauseminze), dober lek za notranje bolečine ženskam (Gora).

Mežav, -áva, -ávo, adj., meževen, muževen, saftig: sočivje je mežavo (Polica). — *Mežav* je iz **mežžav*; **mezžav*, **mezžčv*

od *mězga* Saft in den Bäumen i. t. d., stsl. *mězga* succus, prim. Et. Wtb. 196: *mězga*.

Minúti, *mínem*, v. pf.: vse vas bo še *minúlo* es wird euch noch an Allem die Lust vergehen (Polica). — Odkod *u* v *minúti*, *minúlo*? Pač iz *o* za *x*, ki se je ohranil, ker ga je branil naglas. Na naslombo na *minuta* Minute ni misliti, ker se v dolenjščini pravi *u* glasi kot nekak *ü*; res pa Slovenec spaja po narodni etimologiji *minuto* z *minúti*, *miníti*, češ, ker hitro mine.

Misel *dôbra*, *dôbre mîsli*, s. f., rastlina *Eupatorium cannabinum*; rabi se kot sredstvo proti ščurkom (Polica). Prav za prav gré to ime rastlini *Origanum vulgare*, katera se tudi na Polici res tako imenuje. Preloženo je naravnost iz nemškega *Wohlgemuth* der Dosten, in je našemu slovarju že znano (Letopis 1875. 219; 1882/83. 294). Zelišče *Eupatorium cannabinum* je nekoliko podobno zelišču *Origanum vulgare*, od tod замена. *Misel* *Gemüth* nahajamo tudi v pregovoru: Dobra misel pol zdravja, ein gutes Gemüth macht eine halbe Gesundheit aus, Kristianović 164.

Mléček *ruděči*, *ruděčega mlěčka*, s. m., Schwalbenwurz, *Chelidonium maius*. S tem si bojzljivi mladeniči mažejo oči, da jih potem zastran bolezní na očeh ne jemljó v vojake. V isti nameri si nekateri nogé razpraskajo do krvi ter jih potem namažejo s tem mlečkom, da dobé otok (Gora).

Môčen, *-čna*, *-čno*, adj., *môčna voda* ein reissendes Wasser (po Primorskem in Štajerskem); *môčno dirjati* schnell laufen; in mi dirja premočnó, nar. pes. (Kranjsko).

Môzgi, *-ov*, s. m. pl., das Gehirn: *môzgi* da mi posahnejo (ali: da se mi posušé), če sem jaz oče tega otroka! (Tržič). Pleteršnik ima to besedo v tem pomenu samó iz Cafa, zato je omenjam iz narodnega vira.

Mrakóvi, *mrákov*, s. m. pf., personifikacija zdravju škodljivega vpliva večerne sape, n. pr. na slabotne in bolehné ljudi, zlasti pa otroke: čuvaj otroka, da mrakovi nadenj ne dojdejo, drugači bo celo noč vékal (vzhodni Slov.); Pleteršnik ima *mraki* neka otročja bolezen. Po Krasu govoré: zviéčér prímě wotróka mrák.

Mrkáj, *mrkája*, s. m., maček (stari ljudje so tako govorili, Polica). — Prim. nsl. *mrkati* brünstig sein, stehren; *mrkač* Geissbock, Widder; *mrkej* Ungeziefer (*markaj* Insect, Kristianović 113). Et. Wtb. 191: merka 2.

Mrtváščina, *-e*, s. f., uboj, Todtschlagerei: nikedar se ni mešal med pobojnike in vendar je bil kriv mrtváščine, gleichwohl war er des Todtschlages schuldig (Polica). — Čudna tvorba za navedeni pomen.

- Mrtvíca**, -e, s. f, Ehrenpreis, *Veronica officinalis*; lek moškim za notranje bolezni, zlasti proti tako zvanemu madronu (čak. *madrún* morbus virorum uterinus, Nemanić I. 43; *mātična* morbus feminarum uterinus II. 50; furl. *madròn* ostruzione ai visceri degl' ipocondrj, ipocondria ed anche isterismo, Pirona 242).
- Múhič**, -a, s. m., die Borstenhirse, *Setaria glauca* (Polica); *muhvič* *Setaria viridis, verticillata* (Letopis 1879. 124); Janežič ima *muhič* Art Gras, das vorzüglich in Weingärten wächst; čak. *muhljíč* herba quaedam (Nemanić I. 38). Prim. Pleteršnikov slovar, pa tudi Et. Wtb. 204: mucharū: s. *muhar* Art Hirse.
- Múnda**, -e, s. m., imé biku, Stiername (vzhodni Slovenci) Tudi osebno ime. — Prim. švabski der *Muni* der Zuchtstier: *muni stier* bonasus, Schmeller-Fromann I. 1619.
- Múnje**, *múnj*, (izg. *mùjne*), s. f. pl., múnje ga pretresajo, mrazčalica ali kurja polt ga prehaja (Zalaz pri Tolminu). — Morda isto, kar *molnja* Blitz, s. *munja*: stresa ga takó, kakor človeka pretrese strela; *molnja* je po Tolminskem znan izraz v pomenu 'puh od strele'.
- Múvljati**, -am (izg. *müvljati*), v. ipf., langsam in den Tag hinein, dahin gehen (Suhor). — Temna beseda; ü brani, spravljati besedo v zvezo z *muvljati* brummen, kar se po spričevanju Pleteršnikovem govori tudi v Belih Kranjcih. To spada v Et. Wtb. 187 pod melva; isto besedo nahajamo v ogerskih Slovencih: *muvlanje*, Zobrisani Slovén med Mürov in Rabov 46: *molvljanje*, kakor piše Miklošič.
- Namígati se**, -am, v. pf., nališpati se, sich aufputzen: danes je pa namigana! (Polica).
- Námka**, -e, die Masche: pletoč nogavice se beró z iglo námke in po njih se šteje širina nogavic (Polica). — Iz *na-imka kakor zanjka iz *za-imka, Et. Wtb. 103: jem. Ta lepa beseda nam zeló prav pride, ki imamo za ženska ročna dela takó malo svojega.
- Naníknice**, -, s. f. pl., s pristavkom *te béle* (*te* je člen), *Doryenium pentaphyllum*; ž njimi se kadi, kedó se je hudo prestrašil (Gora). — Podstava ni jasna: Et. Wtb. 215: „Die Verba *nik* germinare in *nik* caput demittere können identisch und die Verschiedenheit der Bedeutung durch Praefixe hervorgerufen sein“.
- Napotíti**, -ím, v. pf., podučiti, eine Anleitung geben: gospod naj me napoté, leiten Sie mich an (Grahovo na Tolminskem).
- Nasrditi se**, *nasrdim*, v. pf., böse werden: *nasrdjen* (pravilno *nasrjen*) je bil náme, er war böse auf mich (Očisla pri Hrpeljah).

Natrbati *se*, *natrbam*, v. pf., skupiti se, sich zusammenhäufen (Suhor). — Temna beseda.

Návod, -a, s. m., die Commission zur Beilegung von Grenzstreitigkeiten. Široko med Slovenci znana beseda (primeri Pleteršnika); tudi na Cerkljanskem se govori: *nāwad* sma wzĩln, t. j. návod smo vzdignili wir bestanden auf eine Commission. — Vendar ta beseda ni vznikla iz naroda, ampak je prikrojena po nemščini; starejši nemški jezik pozná namreč besedo: die *Anlait* Einsetzung eines um Schadenersatz Klagenden in des Beklagten Güter von Gerichts wegen, die Immission: „ainlaiten Einen hinz eines andern gũten“, ihn also einsetzen; der *Anleiter*, Vollzieher einer solchen Einsetzung von Gerichts wegen, Schmeller-Frommann I. 1528. Svn. *anleite*, s. f., Immission, Ausschreibgebühren (bei Kauf, Verkauf etc.); *anleiter*, s. m., Vollzieher einer Immission, Lexer s. vv.

Nebogljív, -íva, -ívo, adj., bolehav, kränklich: zmirom je nebogljív (Polica). Cigale in Bartel poznata *nabogljen* kränklich, gebrechlich, Vodnik *nebohlen*, Pleteršnik *nebogljèn*. — Prim. r. *neboga*, nebožakъ, neboraka Krüppel, Bettler, Et. Wtb. 16: bogŭ. Lit. *neburakas* ‚ein Armer‘ je pač iz ruskega *neboraka*.

Nígele, *nígela*, s. m., jež, der Igel (v Stržišču). Stržiščane so poslovenjeni Nemci, priseljeni iz bistriške doline na Tirolskem; prim. Sim. Rutarja spis „Nemški Rut na Gorškem“ v Kresu II. 524 nss. Začetni *n* ni slovenski dodatek, ampak vse kaže, da imajo Stržiščane to besedo še iz svoje nemške preteklosti; prim. tir. *nigel* Igel, *kēsten-nigl* die stachlichte, äussere Schale der Kastanie; *schwein-nigl* unsauberer Mensch, *lausnigl*, *filznigl*, Schöpf 469; kor.-n. *ígl* in *nígl* 147.

Nikalnica podvojena v ojačbo: nikoli in nikjer ga ni videti, nikoli in nikamor ne gré, er ist gar nirgends zu sehen, er geht gar nirgends hin (Polica).

Ništarija, -e, s. f., Taugenichts, psovka malovrednemu človeku (Suhor). Besedo poznajo tudi Kajkavci: *ništarija* nullitas, nugatoriæ, Belostenec I. 847 i. t. d. — Srbski *ništarija* Nichtsnutzigkeit, Lappalie; čak. *ništarija* pomeni poleg nequitia tudi homo nequam (Nemanić II. 61). Beseda je pač prišla iz hrvaščine v slovenščino; vendar prim. nsl. *ništer* (*ništár*) iz *ničtore*, gl. Cvetje z vrtov sv. Frančiška XIII. 4. zv.

Núta, -e, s. f., čreda, die Herde: nuta ovác eine Herde Schafe (Borjane nad Koboridom). — O ti besedi je pisal Krek v Kresu I. 117 ns. Tam in pa v Miklošičevem Et. Wtb. 217: *nuta* bi bilo še dostaviti, da besedo še dandanes pozná v

izpeljankah tudi bližnja sestra polabščine, gorenja srbščina. Pfuhl piše namreč na str. 1094.: „*nuknica* statt *nutnica* (noch bei Frencl) Viehhof, Vorwerk, Erbleshngut, (bibl.) Meierhof; *nuknicar* Gutsverwalter, *nuknicować* verwalten“. Pomen *goveje črede* se je na našem skrajnem zapadu razvil dalje tako, da beseda pomeni sedaj že samó *čredo* sploh; vzrok temu je to, da jezik nima sicer nič podobnega.

Obára, -e, s. f., juha, ki ostane pri kuhanju krvavih in jetrnih klobas (Krakovo pri Ljubljani). V podobnih pomenih pozna besedo Pleteršnik. — Iz *obvara* (Et. Wtb. 381: ver-1), *obarek* Absud, s. *obara* gebrühtes Gemüse i. t. d.

Obhòd, *obhòda*, s. m., obseg, der Umfang: obhod njive je velik, užitka pa nič (Tolminsko).

Oblica. „Legli smo v oblicah“ t. j. legli smo oblečeni, ne da bi se slekli; to je samó šaliva igra z besedami (na Polici).

Odmágati, -am, v. pf., von etwas ablassen, abstehehen: *odmágal* je, er ist von seinem Bemühen abgestanden (Jelovica pri Podgorju).

Odmériti, *im*, v. pf., biti komu kos: ti ga ne odmeriš, du bist ihm nicht gewachsen (Polica). — Sprva je bilo to prav za prav: im Masse (mera) gleichkommen. Pleteršnik ima to besedo v pomenu Jemanden an Mass (Grösse) übertreffen.

Odpovédati se, *odpovém se*, v. pf., ablehnen, nicht annehmen: odpovedal sem se povabila, ich habe die Einladung abgelehnt (Sv. Tomaž pri Štjaku).

Ofeféliti se, -im, v. pf., osvestiti se, sich bewusst werden: če se človek jako pobije, ali pa posebno, če kokoš kedo udari, pa ta sflofoče še le čez dolgo časa, pravijo: ofefelil se je, ofefélila se je vendar (Suhor). — Čudna, temna beseda.

Ohomotàn, -ána, -áno, adj., opažen, überladen angekleidet (Polica). — Podstava *homòt* Kummet? Prim pak čak. *hòmot*, *homùt*, pallus ad quem palmas adligatur; *hàmot* multae res densae una crescentes (Nemanić I. 36, 29).

Okoluš, -a, s. m., das Schweinchen, Ferkel (Suhor). — Temna beseda.

Ôkom, s. indecl. (ali adv.?), vsemu ne morem ôkom, vsemu nisem kos, ich kann nicht alles bewältigen (Tolminsko), Tudi na Krasu se povdarja beseda na prvem zlogu *wókom*, ne *okúm*. — Pravijo, da je to tujka iz laščine, namreč iz *acume*; nihče še ni dosedaj tega dokazal.

Okúsiti, -im, v. pf., auf den wahren Geschmack kommen, den richtigen Geschmack bekommen; sedaj sem šelej okusil (Tolminsko). V tem pomenu je rabil besedo že Erjavec, pišoč v Letopisu 1882/83. 163 pod *oslaščiti se*: „oslaščil se je, sprva nij htel jesti, a potem, kadar je okusil, jel je v slast“.

- Ômah**, *omáha*, s. f., der Schwung: zvon nîma pravega omáha (Stržišče). Cigale že ima *omâh dobiti* einen Schwung bekommen; to je od *mahniti*. O *omâh* Ueberhand primeri mojo opomnjo v Archivu XII. 463.
- Omájati** *se, -am*, v. pf.: omajalo se mi je v životu, ich habe den harten Stuhlgang verloren (Polica).
- Ománjščevina**, *-e*, s. f., brusnica, die Preisselbeere, *Vaccinium vitis idaea* (Planica nad Kranjsko goro). — Iz *oman* *Inula* (Et. Wtb. 221: omanû). Bav. *Oman* („enula campana oman alias alant. Enula campana reddit praecordia sana“) razlaga se iz češčine, Schmeller-Frommann I. 76.
- Omléden**, *-dna, -dno*, adj., nekoliko sladak, neprijeten, süsslich, matt (Polica). — Et. Wtb. 199: mlêdû: „nsl. *mlêden* macilentus habd., kr. s *mledan* mager“ i. t. d.
- Omóci**, *omórem*, v. pf.: ta teden sem šelej omogel, erst diese Woche bin ich wieder zu Kräften gekommen (Očisla pri Hrpeljah). Navadno pravimo *opomoči si*; a z vstavljeno nikalnico je glagol sploh navaden: *onemoči*.
- Ôpaž**, *opáza*, s. m., oboj, der Bretterverschlag (Tolminsko). Janéžič pozna *opaž* Feuermuer, Cigale *prepažiti* verschlagen, prim. *paž* Bretterwand, Et. Wtb. 234, kjer se prim. n. *banse*.
- Opážiti**, *-im*, v. pf., mit Brettern verschlagen; viele Kleider anziehen; zelo gorko oblečenemu se v šali pravi: Opážen si, kakor bi se hotel s samorogom rvati (ruváti, Tržič).
- Opésniti** *se, opésnem*, v. pf., delo se je opesnilo, pričelo je pomanjkovati (Polica). — Nsl. *opesnoti* entwischen, prim. Et. Wtb. 267: pusr-. Naša oblika bi vstrezala stsl. **opěsnati*.
- Opréšnik**, *-a*, s. m., kar ostane od stisnjenega (prešanega) lane-nega semena, der Leinkuchen: „pust ko opréšnik“ (Polica). — Podstava *preša*.
- Oslovériti**, *-im*, v. pf., koga s svetimi sakramenti prevideti, Jemanden mit den Sterbesacramenten versehen (Suhor). — Temna beseda; podstava *slovó*?
- Ošlátati**, *-am*, v. pf.; kjer je toča ošlatala, ni bilo vina, wo der Hagel (die Reben) bestrichen hat, gab es keinen Wein (Košana). — Podstava je *šlátati* betasten, begreifen, kar pa ne more biti od *hvátati*, kakor mislita Jarnik in Levstik; *šlátati* namreč ni samó gorenjska beseda, ampak poznajo jo dobro tudi Slovenci, ki ne izgovarjajo *l* sredi zloga pred vokalom kot *w*. Znana je celó Čakavcem: *šlátati* rukami pipati, kao kad se što traži u tami (Hrvatske nar. pjesme po Istri iz „Naše Sloge“, VI. 55). Prim. svn. *slîten* gleiten.
- Otísek**, *-ska*, s. m., če peta oteče, imenuje se to otisek. Kedor ga ima, naj dene boso nogo na gola tla; na to naj okoli in okoli noge zemljo z motiko zaznamuje, kakor da bi

podplate rezal. To zemljo, kar je je v okrožju pod nogo, naj potem izkoplje in prebrne, in noga mu bo kmalu ozdravela (Goriško). — Et. Wtb. 357: tisk.

Otórej, adv.: otorej mleka še ni nobena krava imela, t. j. toliko in takega mleka (Polica). — To bo iz **o-to-že* um dasselbe (Mass).

Ózmica, -e, s. f., riba z devetimi belimi pegami, podobna postrvi (Blaško jezero na Koroškem). — Najbrž se za to besedo skriva tujka, prim. v Schmellerju-Frommannu I. 1210: „aloca (piscis) jesen, *alosen*, H. Junii Nomencl“. Primeri vendar tudi bav. *Asch* die Aesche, forellenähnlicher Flussfisch, Thymallus, Schmeller-Frommann I. 165. V koroški besedi je morda odpal na početku *w* iz *l*.

Ózov, *ozóva*, s. m., oklic, oklič, das Eheaufgebot. Kadar se mlada udaja (moži), ne smé čuti svojega ozova v tretje, ker sicer ogluhne na starost (Suhor). Podstava *zū*, prim. Et. Wtb. 405: *zū*.

Pájce, -eta, s. n., *pájcek*, -a, *pájsek*, -a, s. m., das Schweinchen, Ferkel (Suhor). — Gledé prvih dveh besed prim. Belostenca I. 1071: *sacres* i. e. porci *pajceki*, koi su se k aldovu blagoslavliali; gledé poslednje pa medmet *pujs*, *pujs*! s katerim se prašiči zovejo; dalje *kújsa* das Sauspiel der Hirten (Kras) in *kocek*, *kucek* das Schweinchen (Goriško).

Pájsati, -am, dolgo kuhati, nevkusno kuhati (Suhor). — Prim. bav. die *Baiss*, *Baiz*, das Mürbemachen durch eine beissende Flüssigkeit, *confectio peiza*; *baissen* etwas durch scharfe Flüssigkeiten zerbeissen, mürbe machen Schmeller-Frommann I. 287. Tudi Belostenec (I. 753) ima obliko *pájsam*: *macero pajsam*, močim, namačem. Drugod se za nemški *beizen* sliši *pócati*, *pácati*.

Pajtávati, -am, v. ipf., željno skupljati, gierig zusammenscharren (Suhor). — Prim. n. *beuten* praedam facere.

Panóгла, -e, s. f., der Steiss, Schweif des Pferdes; pulil je žimo iz panogle (Drežnica). — Prim. *panogla*: „sirkova (koruzna) latica la *panocchia* (Tolminsko),“ Letopis 1880. 166. Glasovi kažejo, da je besedo v pomenu ‚der Steiss des Pferdes‘ in v pomenu ‚latice‘ izvajati ne neposredoma iz ital. *panocchia*, ampak iz furlanščine, katera nam je bliža in v kateri nahajamo: *panoglàtt* corondul (od tega slov. *krontelj*), *fusto* o rachide quasi legnoso della spica del maiz toltine i grani, Pirona 80; *panoglète* cimòtt (od tega slov. *čimota*) *fusto* del maiz di sopra della spica; *panòle* *panocchia*, spica del maiz, corondul, Pirona 284.

Pápeščak, -a s. m., stari so rekli krompirju pápeščak (izg. *pápešček*; Polica) — Prim. čak. *pàpica* Helianthus tuberosus (Mošćenice v Liburniji, Letopis 1879. 125). Imena za

krompir (*Solanum tuberosum*) in kepasto solnčnico (*Helianthus tuberosus*, Erdbirne) so se pomešala tudi drugod: primeri Erazma Majewskega spis „Nazwy ludowe kartofla i ich słoworód“ (Prace filologiczne IV. 651): „Roślina *helianthus tuberosus*, zwana bulwą, znana była w Europie jeszcze przed wprowadzeniem kartofla i nosiła miana: *pomme de terre*, *erdapfel* i. t. d. Powszechność, wyszukająca podobieństwa rzeczy nieznanych do pospolitych, znalazła je w roślinie, o jakiej mowa, i przeniosła nazwy bulwy na świeżo poznany przysmak.“ — Gledé izrazov *pápešćak*, *pápica* (ako sta od *papež*, *papa*), kar bi torej kazalo na Italijo kot deželo, od koder je rastlina *Helianthus tuberosus* prišla deloma k nam, prim. še kraški *laškvca*, ki pomeni isto rastlino, in pa rusko nazivalo *vološskaja řepa*: zemljanaja grúša, topinambur, *Helianthus tuberosus*, bulva, vološskaja-řepa, Dalb, Tolkovyj slovar' I. 412. — Druga nenavadna slovenska nazivala za krompir so: *čompa*, (Gorenjsko, Koroško [Cigale], pa tudi v Bolcu na Goriškem, Letopis 1879, 136), kar je temnega izvira; *turka* (Letopis 1880. 197 iz Banjšic), ta beseda je znana sploh po kanalski dolini in narod jo spravlja v zvezo s Turki. Pravljica pripoveduje namreč, da sta dva slovenska janičarja iz kanalske doline (Ročinja) po velikem poboju zopet utekla domu ter prinesla sabo puško, v puški pa krompir. To rastlino sta imenovala *turka*, ker je bila prinesena s Turškega (Vrh nad Kanalom). „*Türkisch* bezeichnete das Fremde, über das Meer gekommen.“ *Türkisch* II. N. 60.

Perèč ógenj, *peréčega ógnja*, s. m., rastlina *Pelargonium* sp., pa tudi rastlina *Lychnis flos cuculi* (Polica); na Krasu se *Pelargonium* imenuje tudi *goréča ljubezen*. Miklošič v Et. Wtb. 240: *per-7* ima *perèč ógenj* v pomenu „Antonifeuer, Rothlauf“, gl. zgoraj besede *arbolec*.

Pěšča, -e, s. f., drvo v kolesu, katero se okoli osi vrti, die Radnabe (Suhor). — Nsl. *pěsto*, *pěsta* in *pězda*, prim. Et. Wtb. 245: *pěs-1*. Tudi Kajkavci poznajo besedo *pešča* die Nabe, Radbüchse in *pešče kolno*, gl. Kristianović 37.

Pétnik, -a, s. m., tečaj, stožér, die Thürangel (Kočevár). — Podstava *peta*: *pěta*.

Píčlo, adv., slabo, schlecht, kümmerlich (Polica). — O izviru besede (iz ital. *picciolo*) glej moje opomnjo v Archivu XI. 465.

Písanka, -e, s. f., neka hruška, der Winterstreifling, *Pyrus baccata* (Suhor). — Od *pisan*. Erjavec pozná med *jabolki* izraze: *pisanica*, *písanka* in *písanko*, Letopis 1882/83. 318; s. *písanka*, *písanika*, Art Apfel.

Písati, *píšem*, v. ipf., bunt machen, bunte Farben in weisse Leinwand einweben: lahko je tkati, gde se ne piše (Za-

greb). — Particip *pisan* bunt je obče znan, a glagol je v pomenu ‚bunt machen, malen‘ (prim. srbski *pisati*) skoraj da izginil; samó refleksivum se še nekod rabi, namreč *pisati se*: črešnje se pišejo, grozdje se piše, rōthlich werden.

Pišóra, -e, s. f., psovka deklici, Schimpfwort für ein Mädchen (Suhor). — Beseda pomeni toliko, kakor ‚uscánka‘, prim. s. *pišati*, *pišiti* harnen, Wasser abschlagen; *pišnuti*; ital. *pisciare*, ben. *pissar*; furl. *pissâ* orinare; n. *pissen*, angl. *piss*, frc. *pisser*. Sufiks *ora* je sicer v slovanskih jezikih redek; srbski *pišóra* je psovka za slabo rakijo, torej prav za prav = minctum. Zastran pomena ‚deklica‘ prim. s. *cura* in nsl. *curla* od *curati* pissen, nsl. *ščijca* deklica od *scati*, *ščijem* (Letopis 1882/83. 253). Glej tudi zgoraj besede *čičati*.

Piščala -e, s. f. (izg. *piščala*), tibia, Schienbein (Vilodol v Slov. Istri). Po Krasu *piščala* ‚Pfeife‘ in ‚Röhre‘. Prim. v Letopisu 1882/83. 222: *pišev*, *pišča*, *piskalica*, *piščal*, Schienbein (od kolena do pete), Cigale; *pišalo* Schienbein, *pišala*, *pišalo* Pfeife, Janežič. Zastran pomena primerjaj latinski *tibia* ‚Schienbein‘ in ‚Pfeife‘; pri nas sevéda nasprotno. Stsl. *pištalb*, č. *piškal* Pfeife, Schienbein, p. *piszczalka*, mlr. *piščal* Flinte; r. *piščálb* duda, sopelb, svirelb; duda strélbnaja, dětskaja igruška: derevjannaja dudka, v ktoruju zaboynikom zabivajutb dva pakolnych pyža, iz koichb vtoroj, naporomb vozducha, chlopnuv, vygonjaetb pervyj (ta popis se popolnoma strinja s kraško otročjo *pýšo*); star. (= slovo starinnoe!) ognivo orudije; někogda puška, s prozvanijami: piščalb solovej, piščalb čeglikb ili pēvec ipr. *Lomavaja piščalb* osadnaja puška; ružbe, ručnaja piščalb, ručnica; (sěv. vost.) ponyně ochotnoe ružbe, vintovka, malopulnoe, sibirka, Dalb III. 115, 116. Pomniti je, da na Krasu (in menda tudi drugje) streljajo in piskajo tudi z votlim ključem, če nimajo druge priprave, da je le cev nekoliko daljša; iz bezgovine (prim r. *piščalnikz sambucus racemosa*) delajo otročje piščalke in puške. Vse kaže torej, da je evropska beseda *pistola*, die *Pistole* itd. res slovanska, iz češčine vzprejeta, od koder imajo Nemci tudi *Haubitze* (č. *houfnice*). Dietzovi vgovori (I sub *pistóla*) ne veljajo. V starejših čeških zapiskih se omenjajo kot strelno orožje *dlohé pištaly*, iz česar je moči sklepati tudi na *krátké pištaly*. Prim. T. Buriana spis „České puškařství“ v Časopisu Českého Museum XIX. 415. ns.

Pitoven, -vna, -vno, adj.: v gorki, svetli sobi je pitovno, gemüthlich (Tolminsko); Letopis 1882/83. 223: *pitoven* durch die Cultur veredelt. Poglej spodaj *zavēten*.

Plajzíkati, -am, v. ipf., plapolati, lodern: ogenj plajzík (Suhor). — Prim. nsl. *plasati* potenter ardere (Habdelič), s. *plasikati*

Et. Wtb. 235: pol 1.). Torej bi bil *j* parasičen, kakor v *gojzd*, *ojster*, *plajzniti* itd.

Plájzniti, **oplájzniti**, -em, v. pf., dobro otepsti, einem hart zu-setzen (Suhor). — Namesto *oplazniti*, kakor *gojzd* iz *gozd* itd., mit einer Peitsche so schlagen, dass sich dieselbe um den Geschlagenen schlingt. Beseda spada v Et. Wtb. 237 pod *pelz*, od koder imamo *plaziti* itd.

Pláskovica, -e, s. f., isto kar *koželca*, Kinderhemdchen (Suhor). — Beseda spada menda pod *plaskjü* v Et. Wtb. 248, od koder imamo stsl. *plašto*, nsl. *plašč* itd.

Plát, -i, s. f., die Felswand, die Seite des Felsens: voda bije po platéh (Planica nad Kranjsko Goro).

Pláti, *póljem*, v. ipf., schöpfen, wässerige Speisen essen; zaničljivo: družega nismo plali kot močnik (Polica).

Plénjav, -a, -o, adj., schieferig, spaltig; plénjava je opoka (Tolminsko). — Prim. Letopis 1880. 170: *pléna* Schiefer itd.; Et. Wtb. 250: plênü 1.

Plešina, -e, s. f., die Raçe, der Schlag (Sv. Ksaver pri Zagrebu). — Temna beseda; prim. n. die *Blesche* Schlag, Schmeller-Frommann I. 331. Nemški *Schlag* die Art und Weise; g. τύπος od τύπτω schlagen.

Plíhek, -hka, -o, adj., mehak; plíhek se imenuje n. p. špeh (slanina) od mladega svinčeta, kateri ni žilav in ne dá mnogo ocvirkov, pač pa mnogo mašče, in v katerega surovega lahko porineš prst (Zagreb); v Suhorju govore *pljevek* poleg *ževke*: fige so pljevke ali ževke (žefke) weich. — Nsl. *plígek*, *plíhko* in *pelhek*, *plehek* schwach, leer, kraftlos, č. *plihý* dünn, schlaf, letschig, Et. Wtb. 250: plig. *H* v *plíhek* je posnet po *h* v ženski in srednji obliki; primeri *mehek*, o katerem glej mojo opomnjo v Ljublj. Zvonu IX. (1889) 163.

Pljuvčáti, -ím, v. ipf., gaziti komu (Suhor). — Temna beseda.

Plódnik, -a, s. m., der Fruchtträger des Männchens: odrezal mu je pri skapljanju namesto plodnika kos črevesa (Tolminsko); iz istih krajev ima Erjavac v Letopisu 1882/83. 223: *plódnik* Schafhaut, Amnion.

Plúg, -a, s. m., tisti lemežu podobni kosti, ki ju ima perotnina na obeh stranéh hrbtenice proti zadnjici, del škofije, der Beckenknochen (vzhodni Slovenci). (Gledé izraza *škofija* prim. čak. *mítra* iz furl. *mìtre*, in madž. *püspekfalat* der Herrenbissen [škofiji kos]).

Po. — 1) Nemški ‚zu Grunde gehen, zu Grunde richten‘ izražajo Slovenci s *po'* in *zlo'*, a v raznih krajih z raznimi padeži: a) z dajalnikom: *po zlu deti* pessumdo, *idi po zlu* abi in malam rem, abi in cruce[m] malam (Habdelič); b) s tožilnikom: *pó zlo iti* (na Krasu; drugod namesto tega

pod zlo iti); c) z mestnikom: *po zlem iti*: vse je šlo po zlem (Sv. Križ pri Nabrežini). — 2) Za nemški ‚kopfüber‘ se na Goriškem govori ‚*po glavi*‘: ko smo se kopali v Soči, skakali smo po glavi vánjo. Prav za prav je to ‚dem Kopfe nach‘; „der Local mit der Praeposition *po* bezeichnet dasjenige, hinter und nach dem eine Bewegung stattfindet“, Miklošič, Vergl. Gramm. IV. 676. 9. a). To bi bila torej raba, enaka stsl. po mŕně iti, s. jedan jarac zadje po ovcama. Na Krasu se sliši še včasí *po* z mestnikom v tem pomenu: ‚po ovcah so šle krave‘ (hinter den Schafen itd.), a ta raba se izgublja ter nadomešča s predlogom *za*: za ovcami so šle krave; vzrok temu je dvoumnost. Vzgledi slovenskih slovníc: ‚po očetu je gospodarstvo prevzel, po kom nesnažnem bi jaz ne pil‘ so le déloma enaki navedenim. — Pri ti priložnosti omenjam, da se nemški *auf* le prevečkrat sloveni z *na*, kjer naš jezik zahteva *po* z mestnikom; voziti se po železnici, auf der Eisenbahn fahren, plovstvo po rekah Flussschiffahrt; po morju plava barčica, ne *na* morju itd.

Počépná, -e, s. f., vino, ki kapa od soda v nastavljeno posodo. (Polica). — Iz *podčépná* Tropfwein (Cigale), kar je *pod čepom*.

Podírati, -am, v. ipf.: to me na posteljo podira, das fesselt mich ans Bett; das ist die Ursache meiner Krankheit, prav za prav das wirft mich immer wieder ans Bett nieder (Kočevár).

Podmól, *podmôla*, s. m.: iz podmôla gledati, neprijazno gledati, unter den Augenbrauen hervorschauen, ὑπόδρα. — Nsl. *podmol* Uferbruch, č. unterwaschenes Ufer, Et. Wtb. 186: mel 1.

Podprícati, -am, v. pf., unter Zeugenbeweis stellen. Ako se kaj za pravdo važnega govori ali godi, sklicuje se kedó na koga, dá bo za pričo: Pokličem tega in tega ter ga podpričam, da bo resnico govoril pred sodiščem (Tolminsko).

Podrešétka, -e, s. f., zrnje, katero med čiščenjem ali ravnanjem pade pod rešeto (Suhor).

Podrípati se, -am, v. pf., onesnažiti se, concacari, sich bekacken (o otrocih): dete se je podripalo, ima podripáno srajčico (Kočevár). — Temna beseda.

Podróčnik, -a, s. m., spodnje žensko krilo, ki je nekedaj segalo do prsi, to je do področja (Polica).

Podšíniti, -em, v. pf., suniti, einen Stoss versetzen: podšinil me je od zadaj, er stieß mich von hinten (Očisla pri Hrpeljah). Prim. nsl. *prešíniti* durchdringen, Et. Wtb. 339: ši-2.

Pográbuz, -a, s. m., naredil je pográbuz, er hat gestohlen, sich etwas widerrechtlich angeeignet, zusammengerafft (Kočevár). — Iz *pograbití*. Karadžić ima iz Črne gore *grabus*:

učiniše grabus; a oni onda grabus! t. j. pograbiše, razgrabiše, das Raffen, rapina.

Pogúzati *se, -am*, v. pf., abrutschen, einschrumpfen; drn se poguza, der Rasen rutscht ab (Tolminsko). — Prim. Pleteršnik sub *guzati* 2.

Pôklon, *poklóna*, s. m., kraj na hribih, kjer se izgublja pogled na eno dolino (Tolminsko). Čak. *poklón* inclinatio in *poklón* nom. propr. loci, Nemanić I. 41, 36. Tolminska beseda ima svoj pomen od tega, ker se na takem kraju ljudje, gredoč od maše in še enkrat viděč cerkev, proti cerkvi poklanjajo.

Poláti *se, -am*, v. ipf., riniti se, sich gewaltig drängen (Suhor). — Podstava *pol*, Et. Wtb. 235: pel 1.: I. *planŕti se* auf-flammen (iz *polnŕti*), nsl. *planoti* irruere; vendar primeri tudi *plati poljem* wogen, Et. Wtb. 254: pol-1.

Polaptáti, *-ám*, v. pf., aufflattern, vzbohotati, vzleteti: kotorne (ne naravnost iz ital. *cotornice* Wachtel, gl. Pleteršnik s. v., ampak iz ben. *cotórno*, furl. *catòr* perdix saxatilis) so polaptale (Tolminsko). — Isto, kar s. *lepétati se*, *lepècem se* flattern. Pod *lepetati* ima tudi Pleteršnik iz Novic to besedo vpomeñu, *frfrati*, a misli, da je iz srbščine vzeta; tolminska zloženka kaže, da jo poznajo tudi Slovenci, ker *laptati* je nastalo samó po vokalni harmoniji iz *lepetati*. Tvorba je taka, kakor so: *trepetati*, *cepetati*, *šepetati* itd.

Poméljar, *-rja*, s. m. (izg. pomélar), der in die Mühle Tragende, der Mahlgast (Suhor). Cigale ima: *meljar*, der Mahlgast in *pomiljar*, *počakavec* der so lange wartet, bis gemahlen wird: Čak. *pòmèljar* qui molendum adfert frumentum (Nemanić I. 57); s. *pomèljâr* Mahlgast (u Srijemu), *pomilâr* (u Srijemu) der zur Mühle bringt, *pomlînâr* koji ide u mlin da melje, Karadžić s. vv.

Pomêsti, *pomêtem*, v. pf., abortieren: krava je pomêtla (pač *pomêdla*!); iter. *pométati*, *pomècem*: krave poméčejo (Tolminsko). — Tudi s. *pometnuti*, *pometati* missgebären; drugi Slovenci govore *povréči*, *izvréči*.

Pómnež, *-a*, s. m., spomin, Erinnerungsvermögen „maš kratki pomnež, kak zavec rep“ (v ščavniški dolini na Štaj.). Tudi Volkmer pozna to besedo. Stapleton rabi *pómen*, *pómna*: merkaite no imejte na pumen moye Bessede 78.

Pomóč, *-i*, s. f., die Protection: pomóč je boljši ko glava, Protection ist besser als Talent (Polica).

Ponglica, *poglica* in *póglica*, pločevinasta ost pri vezankah (stogljajih), da se lože potiskajo skozi luknjice, der Schnürstift, der Stift (Tolminsko). Erjavec pozna to besedo v drugih pomenih, prim. Letopis 1880. 174: *poglica* Stecknadel (Ponikve); (v Žabičah) medéna igla, s katero pišejo

pirhe; ibid. 175: *pónglica* isto, kar zaponec, die Haftel. Tam tudi uči Levstik, da beseda stoji namesto *pongvica* (stsl. *pagvica*). Na Krasu govore *píyŕca* die Haftel.

Posájati, -am, v. ipf., ausleihen, isto kar *posojati*: posajal je denarje in vse izgubil (Tolminsko). — Šekundarna podaljšba stari *a* zastopajočega *o* v *a*; to kaže, da je tvorba mlada: Et. Wtb. 315: sondü 2.

Posékati, -am, v. pf., prekositi koga v kaki reči, übertreffen (Polica). *Prekositi*, to je v košnji koga premagati. Namesto *kositi* pa pravijo nekod tudi *sekati* hauen, mähen; torej imamo tudi v *posekati* skoraj isto podobo, kakor v *prekositi*.

Posluške *vtejavati* tratschen, Tratsch auffangen (Polica).

Potépec, -pca s. m., pretep, praska, Schlägerei, Rummel: to bo pa potepec, da giebt's wieder einen Rummel! (Polica). — Tvorba je prvotna, ker od glagola *potepati*.

Potrúpa, -e, s. f., škodnik, ein Mensch, der Nachtheil, Schaden bringt, Schädling (Suhor). — Podstava *trup*: *potrupiti* zerbrechen, zerstoßen (ein Fenster), *potrup* Einschlag (Gutsmann), *rastrupati* confringere; s. *potrupati* einen Schlag versetzen, *potrupačke* stampfend, og.-slov. *trupati* klopfen: či sirmák na dveraj trúple, odpri i darúj njemi, nagfl. 66.

Poválnica, -e, s. f., špehova potica, der Speckkuchen (Lož na Notranjskem). — Ker se *povali*, kadar se zvija.

Pozán, *pôzna*, *pôzno*, adj., počasen: on je pozán mož, er ist ein langsamer Mensch (Tolminsko). Cigale ima *kesen* v pomenu 'počasen'.

Prášati, -am, v. ipf., achten, bati se; jaz ne prašam stroškov, da le svoje dobim, ich achte der Kosten nicht, wenn ich nur das Meinige bekomme (Ketinara pri Trstu). Po italijanskem: *dimandare*.

Práv, s. — Vsak človek ima svoj prav, jeder Mensch hat sein Recht (Polica). Substantiviran adverb, samo v ti zvezi rabljen: *pravb*. Pisati nam je v slovenščini *prav* ne *pravo* v pomenu 'richtig, recht': to ni prav, das ist nicht recht; 'to ni pravo' pomeni 'das ist nicht das Richtige'; tako tudi *prav* za *prav* in ne *pravo* za *pravo*.

Prebirávci, -ev, s. m. pl., der Rindsmağen, der Psalter, devetogub (Polica). Primerjaj v mojem spisu 'Iz besednega zaklada narodovega' (Letopis 1892. 32) besedo *priveruh*.

Prebirávka, -e, s. f., podoba iz strdi (strdenica, leceljt), kakoršne se prodajajo po semnjih s prilepljenimi verzi, ki so menda iz fabrike čbeličarja Kastelca; imenujejo se takó, ker se med kmetiškimi fanti in dekleti izbirajo in prebirajo (Dolenja Trebuša).

Précer, -ja, s. m., ein Uebermüthiger; **precérjati** se, -am se, v. ipf., sich stolz benehmen, übermüthig auftreten, šopiriti

se, oblastno postopati (kakor radi delajo kmetiški ljudje; Suhor). — Prim. bav.-n. *zier*, *ziere schmuck*, schön, sich *zieren*, sich allzu förmlich oder affectiert benehmen, Schmeller-Frommann II. 1148

Predrt, -a, -o, part. od *predreti*: ti predrta reč, du verflixtes Zeug! (Polica). — *Predrt* je kakor *preklican* in še nekaj drugih glagolov enakega pomena samó evfemizem za *preklet*, kakor v nemščini *verflixt* za *verflucht*. Ti evfemizmi (izraz mi ne ugaja prav) so nastali, ker so dotičniki poznali prepoved: ne preklinjaj, in zato so mislili, da si lahko pomorejo, če besedo nekoliko izprevržejo, češ, tako ne bo greh. Kako skrupulozni so naši ljudje časi v tem oziru, o tem prim. Cvetje z vrtov sv. Frančiška XIII. 89 ns., kjer se nekedo pritožuje, da je dotični list hudobnega duha v nekem spisu vedno imenoval hudič! Kletvice, potem vsikliki, v katerih se imenuje Bog ali hudič, izpreobračajo se zeló radi. Toda tega bi jaz ne prišteval narodni etimologiji, kakor to dela Andresen, Ueber deutsche Volksetymologie⁵ 372—376; ne smé se namreč pozabiti, da je narodna etimologija produkt nezavestnega duševnega delovanja, da pa se v omenjenih primerih ne more govoriti o nezavestnosti, ker se v njih jasno izraža trdna namera, greha ne delati in se beseda zastran te namére izpremení.

Pregléd, *pregléda*, s. m., der Spaziergang: hoditi na pregled, spazieren gehen (Polica). — Ker se na izprehodu stvari pregledujejo; pomisliti je zlasti na izprehode naših kmetov ob nedeljah, ki imajo samó namèn, ob njih pregledovati, kakó je s poljem in sadeži.

Prehodálka, -e, s. f., drugo vino, vtorčina, v nasprotju z *maščina* prvo vino, ki se samo zmastí, gl. te besede (Prosek). — Od *prehoditi* z nenavadnim sufiksom.

Préma, -e, s. f., oralno orodje (Suhor). — Čakavski *prēmà* apparatus aratoris (Nemanić II. 31); nsl. *prema* je ein Wagenteil, prim. Et. Wtb. 263: *prēmū*.

Premrščen, -ena, -o, part.: kost je imel premrščeno, durchbissen, zersplittert (Sv. Tomaž pri Štjaku). — Prim. Et. Wtb. 192: merskü 1: stsl. *smrŕskanŕ* distortus, *smrŕšteno* čelo runzelige Stirne; s. *smrškatŕ* zusammenschnüren, zermalmen, *mrštitŕ se* die Stirne runzeln. Če je to primerjanje pravo, glasil bi se torej slovenski glagol *premrščiti*.

Pretrgan, -a, -o, part., suh, mager, hager: krava, svinja je pretrgana, pes je pretrgan itd. (Kočevár). — Vsaka suha stvar je sloka, v nekem delu trupla preščipnjena, kakor osa, gosposka ženščina. Izraz je prenesen.

Prevèč, adv., v zvezi: to je več ko prevèč, das geht denn doch über alle Grenzen, überschreitet jedes Mass (Polica).

Prevêsti, *prevêdem*, v. pf., umsetzen: ta krčmar veliko prevede, dieser Wirt hat einen grossen Umsatz (Polica).

Prevržen, -a, -o, part., premeten, prebrisan, prevejan, schlau: on je prevržen človek, er ist ein durchtriebener Mensch (Polica). Prim. besedo *premeten* in *vmetalen* pffiffig od korena *met* werfen: takó tudi *prevržen* od korena *verg* werfen.

Prevzêti, *prevzamem*, v. pf., koga obkoliti, obstreti: dekleta so me *prevzela*, dekleta so me obstrla, med se vzela (Očisla pri Hrpeljah).

Prgácija, -e, s. f., pusta, zoprna baba: s to prgacijo kaj opravititi imeti, pa rajši Bog vé kaj! (Tržič). — Od *prga* Ziegenkoth; pri Janežiču: ovčjak; Murko: die leibartigen Reste nach ausgepresstem Oel. Prim. Et. Wtb 241: perga.

Prídnó, adv., hübsch, schön, ausnehmend: ne zná pridno pisati = nič kaj ne zna pisati, nič kaj prida ne zná pisati (Tolminsko).

Prisévek, -vka, s. m., njiva, polje, kamor se more kaj vsejati, Saatfeld: ima bajto in še nekaj prisévka (Polica).

Priskúten, -tna, -tno, adj., widerlich, ekelerregend, vnožljiv (glej razlago té besede pod *gumno*; Polica).

Priskútiti se, -im se, v. pf.: ta jed se mi je priskutila t. j. ostudila, aneckeln, diese Speise ist mir widerlich; es bevielt mich dieser Speise (Polica). — To besedo je pač spraviti v zvezo s podstavo *kuta*: č. p. gs. mr. br. *pokuta* Strafe, Busse: Et. Wtb. 149, kjer se beseda primerja s podstavo *konta*: 128. R. *skučka* Langeweile, Unbehagen, *skučno* langweilig, *skučati* Langeweile haben ne bo z našo besedo v zvezi, ampak vzpostaviti je podstavi *skuk*: nsl. *skučati*, gemere, č. *skučeti* kreischen, heulen (Et. Wtb. 304).

Privížek, -žka, s. m., vzdevek, nadevek, primek, der Spitzname (Jelovica pri Podgorju).

Prknja, -e, s. f., podex, der Hintere (Suhor). — Srbski: *prkno* guzica, *prknast* arschig, ampli podicis (Karadžić).

Prsen, -sna, -sno, adj., svež, frišen (Suhor). — Namesto *presen*, stsl. *prěsnъ*, frisch, ungesäuert, Et. Wtb. 263.

Prti, gen. *prti*, s. f. pl.: prti so ga zlomile, prti lomijo dete, na katero je legla mačka ali katero so povili v plenice, ki so visele na večernem mraku (Tolminsko). — Prim. nsl. *protin* Gicht, Zipperlein (Janežič, Murko).

Prtljáti, -ám, v. ipf., blebetati, klepetati, schwatzen (Suhor). — Temna beseda.

Púta, -e, s. f., der bauchige Theil beim Federvieh, besonders der hervorragende nackte Bauch bei jungen Vögeln; odtod

pútast mit nacktem Bauch, nicht flügge, kilav (Kočevar). Primeri naslednjo besedo.

Putáča, -e, s. f., der Kropf, der Magen beim Geflügel (Kočevar); Megiser ima pod Kropf: kroff, cro(atice) *putan*; Gutsmann: krof *pútan* kehla, Kropf; Janežič: *putan* Kropf (von Vögeln) *putiti se* sich aufblasen; v Suhorju govore *potán*, *potánček* der Magen beim Hausgeflügel. — Prim. tir. *butten*, s. m., Magen, Bauch; *butten*, vb., viel hineinessen, Schöpf 70; bav. „*putten* eviscerare, exenterare, Gewid oder gebuet oder gewaid, exentra, ital. budello, frz. budel“, Schmeller-Frommann I. 415.

Púza, -e, s. f., navadno v množini *puze*, grmačicam ali štorovkam (Stockschwamm) podobna užitna goba, a nekoliko večja, skoraj *lisičkam* enaka, toda rjavkaste barve (kaffeebraun) in daljšega betà (Zagreb). — Namesto *polza* ‚die Schlüpfrige‘? Et. Wtb. 237: pelz.

Púzdrovina, -e, s. f., mehka, vlačna reč, zlasti meso: to ni špeh, to je púzdrovina (Polica). — Čak. *púzdrina* vena tumida, caro mala (quasi spongiosa), Nemanić II. 33. Prim. r. *puzo*, *puzdro* Bauch; nsl. *puzer*, stsl. *puzyr* die Blase; torej *puzdrovina* špeh v trebuhu, najmehkejši špeh, dunajski Filz.

Púziti, *púzim*, v. ipf., langsam kriechen (Suhor). — Iz polžeti, polžim: stsl. *plžžeti*, Et. Wtb. 237: pelz.

Púzdáke, *púzdák*, s. f. pl., čizme, šlape, die Schlappschuhe (Suhor). — Temna beseda.

Rakitovec, -vca, s. m., olša *Alnus viridis* (Polica), ker raste med rakitami: Et. Wtb. 226: orkyta.

Rast, -l, s. f., vozel v steklu, eine Linse im Glas (Polica), kjer je tako rekoč nekaj v steklu vrastlo.

Rásti, *rástem*, v. ipf., pri dražbi rasti, steigern: danes so visoko rasli, man hat hoch gesteigert; nikdo ne raste, pojde pod ceno, niemand will steigern, die Sache wird unter dem Schätzungswerthe verkauft werden (Tolminsko); prim. Letopis 1892. 11 pod besedo *drážiti*.

Razčepéríti se, -im se, v. pf., nedostojno usesti se (kar se tiče nog); *razčepérjenka*, -e, s. f., nedostojno sedeča ženska, deklica (Suhor). Na Krasu *čepéríti se* sich spreizen; pač nadaljna tvorba od *čeniti* (iz *čepniti*), *čepěti* hocken. Beseda nima ničesar opraviti z r. *čepuriti* sja i. t. d. sich zieren.

Razkramáriti, -im, v. pf., razmesariti, razmrcvariti, zerfleischen (Suhor). — Na videz je beseda od *kramar*, ali pomen se ne dá pojasniti; prim. svn. *krimmen*, *grimmen*, praet. ich *kram*, wir *krummen*, part. *gekrummen* die Klauen zum Fange krümmen, mit gekrümmten Klauen oder Fingern packen, verwunden, kratzen, reissen, Lexer s. v.

Razmarúšen, -a, -o, adj. part., zerrauft, zerzaust: je razmarušena ko trš (Strauch; v Tržiču). — Beseda se mi vidi narejena iz *razmršen* od *rāzmršiti*, najbrž z naslombo na *maruša*, ki je dandanes bolj psovka grdi, nesnažni *Mariji*, v prejšnjih časih pa je bila beseda ljubkovalno ime (Kosename); prim. mr. Marušja. *Maruš* je zaradi tega le malo več med Slovenci. Od *Maruša* je *Marušič*; takih tvoreb, metronimikov, nimamo v našem jeziku prav mnogo, večinoma je sin pri nas imenovan po očetu. Vendar sem si zabeležil še nekatere: *Uršič* od *Urša* (ne od *Ureh*, ker na Krasu govoré *W̃ršič*, *W̃ršč* in ne *W̃ršič*: *W̃rša* — *W̃rih*); *Jerič*, *Herič* od *Jera* (Gertrud), *Jagič* od *Jaga* (Agatha); *Barborič* od *Barbora* (Barbara); *Marinič* od *Marina* (ali od *Marin*? cf. o tem imenu pri beneških Slovencih moja opomnjo v Ljublj. Zvonu XII. [1892] 638); *Majdič* od *Majda* (Magdalena); *Klarič* od *Klara*; *Lavrič* od *Lavra* (?); morda tudi *Rožič* in še kak drugi priimek. Veliko té robe pa pri nas ne bo; prim. J. Karłowicz, Matronymica als polnische Eigennamen (Archiv V. 112—116).

Razpogáčen, -a, -o, part., pogačast, breitgedrückt: razpogáčen je n. pr. nos (Kočevár).

Razváditi, -im, v. pf.: glejte, gospod, da boste to reč razvadili, trachten Sie die Sache zu erledigen, zu Ende zu führen (Sv. Križ pri Nabrežini). — Spada pač k podstavi *vadi* (Et. Wtb. 374): stsl. *izvaditi* eximere, *svaditi* jungere, s. *vaditi*, herausziehen, p. *wywdzić*, *wyrwać* eruere, b. *vadja* herausnehmen.

Rébrna, -e, s. f., smrt, der Tod: takoj (kúj) da me rébrna vzame, če je to tako! (Tržič). — Od *rebro* Rippe: *rebrna kakor *sestrna*, *sestrična*, *fištrna* das Gesinde, *ustna*. Zastran pomena prim. n. der *Knochenmann*, der *Rippenmann* das Skelett; okostnica je podoba smrti.

Rílec, -lea, s. m., lasasta dričava trava po gorah, po kateri se hodečemu drsí (Tolminsko).

Rítek, -tka, s. m., der Quandelraum, stržen, pinja, srcé: kadar hoče oglar žgati oglje, sklada drva takó, da ostane v sredi luknja od dna do vrha; pri ti luknji se drva ožgó ali od zgoraj ali pa od spodaj; ta luknjasta votlina se imenuje *ritek* (Kočevár). — Nejasna beseda.

Ríza, -e, s. f., ženski pas od belega sukna (Suhor); prim. zgoraj *cimus*. — Stsl. *riza* je Kleid; Et. Wtb. 279.

Róka: nima premoženja, živi *na roko* von der Hand in den Mund leben; *na roko* se ženiti, ženiti se na to, kar se sproti prisluzi, heirathen auf den momentanen Verdienst (Tolminsko).

Rózga, -e, s. f., der dornige oder stachelige Stengel einer krie-chenden oder Schlingpflanze, z. B. der Kürbisarten, des

Himbeerstrauches (Zagreb). Tudi Barlè ima v Letopisu 1893. 30: *rozgva*, *rozgovina* cima od buče. — Stsl. *rozga*, nsl. *rozga*, *rožje* i. t. d. (Et. Wtb. 226 in 430: oržü).

Róžen, *-žna*, *-o*, adj., *róžen les* die Winterseite (eine Holzart). V Tržiču. — Prim. n. *Rosenholz* falsches Ebenholz, Rhodiserholz.

Rukáva, *-e*, s. f., potok srednje veličine; potok manjše vrste je *žleb*, še večji od *rukave* pa je *reka* (Pomijanščina nad Koprom in Kubed v Istri) — Podstava *ruk-* (Et. Wtb. 282): nsl. *ruknoti*, *ručati* sonare, b. *rukne*, *ruči* (voda) rauschen, s. *ruknuti* aufbrüllen; č. *ručej* Schnellbach, br. *ručaj*, r. *ručej* Bach.

Rúma, *-e*, s. f., ime kravi, ki je po trebuhu in vratu zelo dimasta, po hrbtu temnorujavkasta (zagrebška okolica). — Erjavec ima v Letopisu 1875. 225 med imeni za govejo živino *rumelj* in *rumena*; poslednje ime pozna tudi čakavščina: *rumèna* nomen vaccae, Nemanić II. 41.

Salemsónar, *-ja*, s. m., nekaj povodni mož. V goriški okolici, kjer je ta beseda znana, pripovedujejo po zapisku Peganovem to-le: „Salmsonarji se po vodah v sodih vozijo in strašno škripljejo, da se daleč odmeva. Vozijo se pa le po noči, da jih nihče ne vidi, in navadno proti tisti strani, proti kateri voda teče; in zato tudi niso vedno v istem kraju. Oni tudi ljudi, ki po nesreči utonejo, poiščejo in jih potem shranijo, in taki utopljenici postanejo potem salmsonarji. — Salmsonarji, kakor drugi vedó, živé v vodi in za klobuke imajo železne lonce. Po dnevi so le v globočinah skriti in le po noči se vrh vode prikažejo; zato je tudi nevarno se po noči kopati, ker človeka oni radi ukradejo. Oni shranjujejo utopljenca ter je pod vodo zakopljejo.“ — Beseda je tuja in tudi stvar ni domača, ali od kod?

Sámščina, *-e*, s. f.: samščina je bolja kot zanaščina (Suhor). Glej besede *zanaščina*.

Sésti. V Trebuši pa tudi drugod po Tolminskem govore v imperativu *sédni*: *sédni* k meni, *sédnite*. Srbski *sjednuti*, č. *sednuti*, gs. *sydney* so.

Sêget, *-a*, s. m., *sekret*, veliko blato (Suhor). Prim. svn. *secrête* heimliches Gemach, Abtritt; a ne strinja se pomen.

Sékati *se*, *-am*: megle se sekajo, torej bo lepo vreme, der Nebel reisst, es ist Nebelreissen, mrcíni (Kočevar).

Shodíti, *shódim*, v. pf., zurücklegen, prehoditi: Kadar pot shóдите, krenite na levo (Tolminsko); (o otrocih) hoditi začeti: slaboten otrok kesno shódi, beginnt spät zu gehen (Goriško). Podobno pri Murku: ta človek nikdar ne bo shodil, dieser Mensch wird von seiner Krankheit niemals

genesen; tudi pri Kajkavcih: ov človek ne bude nigdar shodil, Kristianović, Anhang 151.

Shudéti, -im, v. pf., sprhniti, preperéti, durchmodern (Tolminsko). *Hud* je na zapadu ‚durchlöchert, ein Loch habend‘; tudi pri Čakavcih ima *hud* ta pomen, Nemanić III. 14.

Skênder, -ja, s. m., grda kamižola, suknja, tudi menten, zabunec ali surina zvana (Suhor). Besedo *skender* ima že Barlè (Letopis 1893. 31), toda v pomenu „oprava, katera je premajhna“, v Suhorju pak „raztrgana oprava“. Beseda je gotovo tujka, pa ne vém povedati, od kod bi bila; bav. *Schánker* Joppe je glasovno preveč oddaljeno. Imena za obleko so skoraj vsa izposojena; tako je od ravnokar navedenih, med belimi Kranjci navadnih besed: *zabunec* (Barlè *zabunc* Letopis 1893. 42) iz turšk. *zebûn*; *menten*, tudi kajkavski *menten* iz madž. *mente* Art ungarischer Pelz (turški *mintan* kurze Jacke, Türkisch I. N. 85, II. N. 175), in *surina* (tudi srbski) iz madž. *szûr*, *szûrdolmány* ein grobes Bauernkleid, od koder je tudi hrvaška in sokolska *surka*.

Sklop, *sklópa*, s. m., der Kutschenkasten (Tržič). — Podstava *klep* claudere; nsl. *sklenoti* wolben, *sklopiti* conjungere, čak. *sklop* je articulus (Nemanić I. 15); prim. Et. Wtb. 118: klepa.

Skleníti, *sklénem*, v. pf., evfemizem za umreti: ko je sklenila = umrla (Št. Lenart pri Ljubljani).

Skóroma, adv., izgovarja se skúrama: skoroma je izdril zob, mitsammt der Wurzel (Polica). — Skrčeno iz *skórenoma*: s korenóm.

Skótniti se, -nem se, v. pf.: kadar se solza v očesnem kotu nabere in čez trepalnice udere, pravijo: solza se je skótnila (vzhodni Slovenci). Murko pozna *skótniti* einen weit hinwerfen, *skotniti se* geboren werden = skotíti se. — Naša beseda spada v Et. Wtb. 135: kota: *katati* rollen, prekotnoti umwälzen. Dvojim, da je treba izraziti: nsl. *kotiti* Junge werfen, *kot* die Brut; p. *kocić się*, *wylkot* das Ausbrüten, mr. *obkót* Zeit des Lämmerwerfens itd. (Et. Wtb. 135: kotů 2) vzporejati z izrazi za mačko *kotoka* itd. Že pomen ‚Junge werfen‘ in ‚brüten‘ nas sili, spravljati jih v zvezo s *katati* rollen, wälzen, hinwerfen; zlasti ni pozabiti, da tudi slov. *valiti* wälzen in brüten, po nekih krajih pomenja celó Junge werfen: mačka je *izvalila* pet mačét, kakor tudi: kokoš je izvalila dvajset piščét (po Krasu).

Skřn, -a, -o, adj., angebrütet, fast schon ausgebrütet: streže mu, ko skrnemu jajcu (Tržič). — Namesto *skvrnan* od *skvrna* (Et. Wtb. 305); torej bemakeltes, nicht makelloşes Ei.

Slípovka, -e, s. f., rastlina *Galium aparine* (Polica). — Nejasna beseda.

Slôves: brez mene je šla iz hiše, brez mojih slôves, t. j. brez mojega dovolila (Tolminsko); prim. pri Megiserju *s slovesom cum venia*. *Sloves* je torej gen. plur., kakor kaže atribut „mojih“. Prim. besedo *sloves* v mojem spisu „Iz besednega zaklada narodovega“ (Letopis 1892. 36).

Smogotáti, -ám, v. ipf., željno jesti, gierig essen, n. pr. grozdje (Suhor). — Besedo bo pač ločiti od stsl. *smokъ*, s. *smok* Zukost itd. (kar bo tuja beseda) ter jo rajši primerjati nsl. *cmokati* mluskati schmatzen im Essen und Trinken, p. *smoktać* mit der Zunge klatschen, mr. *vysmoktaty* aussaugen, vr. *smaktati* aussaugen, *smokotati* aussaugen, ausschälen; tvorbe onomatopoetičnega izvira. *C* in *s* se večkrat menjata, prim. moje opomnjo v Archivu XIV. 542.

Smrdélek, -lka, s. m., (zapisano *smerdelik*) divji oreh, *Rhamnus alpina*; s kuhanim ličjem njegovim se mažejo garje ali svrab (Gora). — Podobna imena ima več rastlin: *smrdelka* *Anthemis cotula*, *Hundschamille*, Letopis 1882/83. 298; *smrdela*, *smrdelja* isto pri Šulku; *smrdelka* in *smrdéka* *Rhamnus alpina*, a prvo tudi *Pistacia terebinthus*, Letopis 1879. 128.

Smrklja -e, s. f. (izg. smrklja), smrkavec, Rotzbube, Rotzkerl (Polica). Morda je prav pisati *smrkulja*; prim. *nosulja* Grossnase.

Smúta, -e, s. f., neumen, bedast človek (Suhor). — To bo namesto *zmóta* Verirrung; s. *smuta* Schneewetter; *smutiti* verwirren, trüben.

Sôpot, -a, s. m.: šum voda, slap: od robov se vidi naravnost doli v sopot (izg. sôpôt); v *Sôpotnici*, ob potoku Bači, kjer se steka več vodâ v strmem padu in je struga stisnjena (Tolminsko). Že Erjavec ima v Letopisu 1880. 189 to besedo v obliki *sopôt*, *sopôta* slap, Wasserfall, in Levstik tam prav primerja stsl. *sopotъ* Kanal, r. *sopot* das Sausen. Beseda je narejena od podstave *sop* s sufiksom *otъ*: *sopsti* schnauben. V srbščini je *sôpôt* ime nekih izvirkov, tako med drugim: sprema Risnu više mora pečina, iz koje kašto, osobito u proljeće u jedan put udari silna voda, da bi čovjek rekao, sav će svijet potopiti; dalje: više Požarevca brdo, izpod kojega takogje ima izvora, Karadžić s. v.

Spánjščica, -e, s. f., svedrèc, der Frühlingsenzian, *Gentiana verna* (Préséka pri Ljubljani).

Spêči se, *spêčem*, v. pf., opeči se, sich schneiden, übel ankommen, unglücklich sein in etwas, nicht reussieren (Tržič in drugod).

Spódnjak, -a, s. m., spodnji hlod pri tiskalnici (preši). V Dolini pri Trstu. — Podstava *spodnji* der untere.

Sprédnjik, -a, s. m., der Vorderwald, sprednji gozd (Polica). — Prim. besedo *zédnjik*.

Srčén, -čna, -o, adj., echt, leiblich: ona je prav srčna mati, prav prava mati, die echte, leibliche Mutter (Kontôvel pri Trstu). To je: mati po srcu, nasprotno *pisana mati* mačeha, ki otroke prve žene pisano gleda.

Srésti, *srédem*, v. pf., srečati, begegnen: sredel ga je, er begegnete ihm; sredli smo ga (Tolminsko). Miklošič ima v Vergl. Gr. II. 163 iz zilske doline *sredel*: sredla ga je hudoba. — Sts. *svrèsti*, *svrèšta*. D je v našem prezentu in participu iz t postal tako, kakor v *cvedem*, *pledem*, *cvedla*, *pledla* (cvetem, pletem, cvela, plela); primerjaj o tem mojo opomnjo v Ljublj. Zvonu IX. (1889) 295: umêden.

Stárijí, -a, -e, adj. Kajkavci rabijo to besedo v pomenu ,imajoč oblast': ,Ti si medžu nami najstariji', t. j. imaš oblast; a to še ne zahteva, da bi kedó bil tudi po letih najstarejši. Kêc (svinja, das Ass in den Karten; Pleteršnik ima po Cigaletu *kec* v pomenu ,Skis') je stariji nego desetica' t. j. kec v igri pobije desetico, ker ima večo oblast (Kočevár). — Primeri enako rabo v srbščini: moji stariji, die Aeltern, Vorgesetzten, magister, Karadžić.

Starínja, -e, s. f., das Alter: žlahta po starinji, stara žlahta, daljna žlahta, entfernte Verwandtschaft (Očisla pri Hrpeljah). — Miklošič piše v Vergl. Gr. II. 143: „*ynja* bildet aus adj. abstracta: *draginja*, *pustinja*, *svetinja* locus sanctus, res sancta, Ablasspfennig, *blaginja* bonitas, salus.“

Stêči se, *stêčem*, v. pf., sich versammeln: ,počakajmo, da se ljudje stečejo, stekó' = zberó (Tolmin); ,stekli smo se skup' wir sind zusammengekommen (Osep pri Trstu). Prim. lat. *concurrere*, *concursus*, der *Zusammenlauf*.

Steníčjak, -a, s. m., rastlina *Rhinanthus* sp. (Polica). — Podstava *steničij* od *stenica*, kar je preloženo iz svn. *wantlús* die Wanze: die Wandlaus.

Stopícati, -am, v. ipf., trippeln, male stopinje delati (Polica). Ne vem, ali se rabi tudi dovršnik **stopicniti*, einen kleinen Schritt thun. — Tvorba je zanimiva zastran sufiksa, ker imamo le malo enakih: z *ic* se zmanjšuje le malo glagolov: *bodicniti*, *bodicati*; bolj navaden je sufiks *ka*: *stopkati*, *držkati* i. t. d.

Stráh božji, čuda, temà, kakor listja in trave, eine ungeheure Menge; tam je bilo strah božji komarjev, bolh (Kočevár).

Strášnica, -e, s. f., rastlina *Scabiosa arvensis*, grintovec; rabi se proti strahu, ako se človek ž njo pokadi (Gorje). Tako se imenujejo tudi neke druge rastline: *Poterium sanguisorba*, *Cynanchum vincetoxicum*, *Asperula* (Šulek, Letopis 1882/83).

289). Priobčeni Poženčanov zapissek nam razjasni, zakaj se te rastline takó imenujejo.

Strn, -i, s. f., 'ob strni' = ob prvi košnji; 'ob otavi' pa = ob drugi košnji. — *Strn* je v novi slovenščini 'Wintergetreide', a ta se praviloma žanje ob enem s senom.

Strupénski, adv., neizrečeno, zeló: strupenski hudoben je, er ist schrecklich boshaft, springgiftig boshaft (Polica). — Tvorba, kakor neusmiljenski, sakramenski i. t. d.

Svetár, -ja, s. m., svetnik, Heiliger: ti si tak svetar, ko vuk mesar (Kozjak nad Mariborom).

Svetínja, -e, s. f., prikazen ob mraku v podobi goreče metle, nizko pri tléh, bržkone večša, das Irrlicht. Poličane pravijo: „Svetinja gre mater božjo obiskovat v Dédenj dol“. Med Polico (pri Višnji gori) proti Dednjemu dolu je močvirje. Po Krasu pravijo, da letajo zvečer *svécinz* okrog. — Murko pozna *svetinja*, die Reliquie, die Heilige; v obéh teh pomenih je beseda znana tudi v goriških gorah, prim. v narodni pesmi 'svetinja svete Barbare', die Heilige St. Barbara'.

Šároglje, **šáraglje**, -elj, s. f. pl., priprava na vozu, s katerim se zapira zadnji oddelek hrvaškega voza; navadno se v šaragljah hrani senó, ki se vozi seboj (Kajkavci). — Madžarski *saroglya*, *saraglya* der Schragen. Miklošič izvaja v spisu „Die slavischen Elemente im Magyarischen“ to besedo iz slovansčine. A dvojiti je, da bi to bilo prav. Pomisliti moramo namreč, da imamo v poljščini *szaragi*, *szeregi*, mr. *šeregija* (na Ogrskem!), rum. *šireglu*, s. (pri Miklošiču ne omenjeno) *šáraglje* Schragen (u Srijemu, Karadžić) in nsl. (zgoraj omenjene) *šároglje*, *šáraglje*. Začetni *šar*, *šer* (zlasti pa *šar*, kjer je *a* vstavljen po madž. vokalni harmoniji v odpravo dveh začetnih konsonantov), ki ga nahajamo v *vseh* omenjenih slovanskih jezikih za nemški *šr*, kaže ravno po ti skladnosti jezikov, da ga morajo imeti vsi iz enega vira, ki more biti samó in edino madžarsčina. Opozarjam na to, da G. Korbut v svojem spisu „Wyrazy niemieckie w języku polskim“ (Prace filologiczne IV. 450) navaja za *šar* iz nemškega *schr* samó našo besedo *szaragi*, ki se pa staropoljski glasi tudi *šragi* in sicer poljski tudi *stragan*. Početek besede v navedenih oblikah torej očito govori za madžarsčino; sufiks *lja* tudi ne more govoriti za slovanski izvir, ker je *lya* v madžarsčini zeló navaden sufiks; tudi ga je lahko madžarsčina sama prenesla na besedo od drugih slovanskih besed na *lya*, katerih ima precej. Po tem takem je Matzenauer prav storil, da je v delu Cizi slova s. *šaraglje*, poleg katerega omenja še slovaške besede *šarakele*, proglasil za tujko iz madžarsčine (318).

Ščānci, -ev, s. m. pl., pusti, nepristriženi, mršavi lasje: kako ti ščānci lezejo v obraz, wie dir die wirren Haarbüschel ins Gesicht drängen (Polica). — Temna beseda.

Ščeketāti, -ām, v. ipf.: kotorna (*Perdix saxatilis*) ščeketá (Tolminsko). Od *ščeket*, kar je v zvezi z r. *ščekotati* schwatzen, schnattern, trillern, schlagen (Nachtigall), schreien (Elster), č. *štěk* das Gebelle, Schluchzen, die Schlucke, *štěkot* das Gebelle, *štěkotám* zuby mit den Zähnen klappern, *štěkula* Zänker, prim. tudi Et. Wtb. 342: šteka.

Šěškati, *šěškam*, v. ipf., Geräusch machen, lispeln (Suhor). — Srbski *šuškati* Geräusch machen, schwätzen, lispeln, sich zu thun machen *šuštati*, *šušnuti* rauschen; čak. *šuška*, *šuškarica* mulier garrula (Nemanić II. 21. 51); ča to šuška, ča to gre? (Hrv. nar. pj. iz Istre II. 34); r. *šušukati* flüstern, zischeln. Gotovo je, da je tudi belokranjski izraz iz *šuškati*, ker u se tam izgovarja včasí skoraj kakor u, za katerega piše moj svedok è. Primeriti je še slov. *šešljāti*, *šešljám* tiho govoriti; ločiti pa je našo besedo od *šeškati* prügeln, *našeškati*, kar je nastalo iz *sěčkati*, diminutiva za *sěkati*; prim. *nasekati koga*.

Šija, -e, s. f., strjena koža na vratu volov, kjer jih jarem guli (Suhor). V Kotu nad Koboridom je *šija* še znano v pomenu Nacken.

Šiška, -e, s. f., der Zapfen bei der Presse (Dolina pri Trstu). Prim. besedo *šiška* v Letopisu 1880. 193.

Šklédnik, -a, s. m., priprava, kjer se sklede spravljajo; v ta namen so dilje skupaj zbite (Suhor). Glej besede *sklednik* v Letopisu 1892. 35. Besedo *šklednik* omenjam zastran š za s.

Šklémfa, -e, s. f., ničvredna reč, potrta ura; psovka (Suhor). — Iz *klemfa* (š je pritaknen kakor v s. *škrľjetka* za *krľjetka*), s čemur je v sorodu *klampa* ein ungeschickt gehender Mensch, *klámpast* neroden, *klampati*, *klempati* taumelnd einhergehen (Pleteršnik).

Škraljúpec, -pca, s. m., skrljub na prigretem mleku, der Rahm (Suhor). Ta beseda ima razne oblike: *skorup*, *skrlup*, *skrljub*, *škralub*; *skralup* trda koža na razsušeni zemlji, da reži (na Polici, v Laščah, Letopis 1880. 187), *škraljup* trda skorja na zemlji, kadar zmrzuje („Dom in Svet“ VI. 431). — Prim. Et. Wtb. 302: skorlupa.

Škrbolák, -a, s. m., odbit lončen polič, vrsta majolike (Suhor). Glej zgoraj besede *črbolák*. — Od *škrba*? Nejasna beseda.

Škrľják, -a, s. m., klobuk; mlada mora ob ženitovanju imeti škrľjak na glavi, da je potem možu pokorna (Suhor). — Besedo poznajo tudi Kajkavci: *škrľjak* petasus, galerus (Habdelič), *škrľjak* caleptra, pileus, petasus (Belostenec);

Jambrešič pa ima pod petasus: širok *škriljak*, za sencu klobuk, pod galerus: *škriljak* ein Huet, in pa v slov.-latinskem delu: *škriljak* petasus, galerus. Pod *škril*, *škrilj* v spisu „Die Fremdwörter in den slavischen Sprachen“ (Denkschriften der kais. Akad. der Wissenschaften, phil.-hist. Cl., XV. 129) piše Miklošič: „Auch kroat. *kriljak* pileus hung. neben *škriljak* mag hieher gehören“ t. j. k stvn. *scelh*, *scelah* obliquus, nsl. *škril* die Schräge. Karadžić ne pozná ni *škriljak* ni *kriljak*; Čakavci poznajo *kriljak* pilleus (Nemanić II. 43).

Šlátati *se, -am*, v. pf., začeli so se šlatati, v prenesenem zmislu: začeli so se tepsti (Sv. Križ pri Nabrežini). Hud oksimôron, če pomislimo, da šlatati pomeni bolj tipati v poltnem oziru.

Šmárnica, *-e*, s. f., das Einblatt, Parnassia palustris (Polica).

Štrangovila, *-e*, s. f., velik, neroden človek; psovka (Suhor). — Temna beseda; morda je beseda s prva zaznamovala samo kak dolg predmet, prim. furl. *strangulìn* manovella, leva, grossa stanga di ferro, che si caccia sotto alle cose pesanti per sollevarle, Pirona 415: trž.-ital. *stranga* arganello, barriera, Kosovitz 40.

Tájnik, *-a*, s. m., svečnjak der Leuchter (Zagreb). — Od *tajati*, ker se sveča v njem taja?

Tečen, *-čna, -čno*, adj., üppig, fett: tečen travnik, eine fette Wiese (Kočevár). — Nsl. je *tečen* schmackhaft, gedeihlich.

Têkut, *-a*, s. m., kokošja uš, Hühnerlaus, Menopon pallidum (Suhor). Besedo sicer poznajo slovenski slovarji (Gutsmann, Murko, Janežič, Cigale); Jarnik 111 naglaša *tekút*, Kek 113 jo ima v obliki *tekuta* Hühnerlaus. Srbski *têkut*, čak. *têkut* pediculus volatilius, Nemanić I. 30. Podstava *tek* currere.

Teléčak, *-a*, s. m., der Tornister (Suhor). Na Krasu in krog Gorice pravijo naravnost *tele*: boš mogel (moral) nositi tri leta tele du wirst drei Jahre bei Militär dienen müssen. — Srbski *telečak* Ranzen, Tornister, ker je iz teléče kože.

Teléngati, *-am*, v. ipf., omahovati, potoglavo ali nerodno hoditi (Polica). — Pač od *telega* Schubkarren, čegar koló navadno telenga; nsl. tudi *toliga*, *taliga*; *telege* Ochsenjoch, Joch bei Rindern, Janežič; stsl. *teléga*, b. (pri Verkoviču) *talingar* iz turškega: *talika*, *taléka*, prim. Türkisch II. 67, N. II. 46.

Têreh, *têrha*, s. m., punkelj, cula, malha, der Ranzen, das Bündel (Suhor). Kajkavci poznajo *trh* die Last; *obtršiti* caricare. Beseda bo madžarska: *tereh*, *terh* Last, Bürde, Ladung, Fracht. Slovaški *têrha*, mr. *tyrch*, *tyrchaty* (na Ogrskem!), rum. *terhát* govoré za tó, da je beseda v slovensčini tujka. Miklošič uči v razpravi o slovanskih elementih v madžarščini pod besedo *trh* (št. 867) nasprotno.

Tiščati, -im, v. ipf, 1.) za kom, sich Jemandem aufdrängen: tišči za dekletom (Polica); 2.) v kaj: njegova njiva tišči v moje posestvo, dringt ein, reicht in meinen Besitz hinein (Tomišelj pri Igu).

Tódlíž, adv., ravno tod, gerade auf diesem Wege (Tolminska okolica). — Iz **tadě-lě-že(?)*; že bi se bil ohranil kot ž, prim uže. Mogoče pak je, da stoji *liš* samó namesto *viš* iz *vidiš:tôd-viš*; ta *viš* bi imel potem svojo paralelo v *le* iz *glej: ta-le* i. t. d. Primeri pak tudi zgoraj *listo*.

Tódor, *túdor*, -ja, s. m., neroden človek; tudi psovka takemu človeku (Suhor). — Temna beseda.

Tónček, -čka, s. m., mračnica, die Kugelblume, Globularia (Polica). — V besedi tiči pač ital. *tondo* die Kugel.

Tráhtar, -ja, s. m., der Trichter (Suhor). Po Krasu: prostor v hlevu, kjer se senó meče s hleva; pod trahtarjem je navadno še mal prostor za kako tele. — Bav. *Trachter*, *Trächter* der Trichter, Schmeller-Frommann I. 645; tir. *trachter* Trichter; svn. *trachter*, stvn. *trahtâri*, Schöpf 749.

Trák, -a, s. m., der Streif, Strich, die Strecke; le trak proti Proseku je za točo malo nevaren (Šmarje nad Koprom).

Trček, -čka, s. m., ein knorriges Scheit Holz, das sich nicht weiter spalten lässt (Kočevár); majhen, čokat človek. — Težavna beseda; prim. nsl. *trkelj* okrogel kos debela v polenovi dolgosti: deblo je dalo osem trkljev; na Dolenjskem *rkèlj* in *krèlj* hlod, posebno smrekov, ki se daje na žago (Letopis 1882/83. 258); *trkelj* Schlägel, Stock, Bengel, Jarnik 196; *trkel* Klotz, Schlägel, Janežič; *trkel* Schlägel, Murko; *trkèlj*, *rekèlj* panj, štor, Klotz, Kek. Od slov. *trkèlj* je pač ločiti s. *trklja* Pflock (kol) pritka, motka, što se udara u kućicu graha pričanika, te grah uza nju pušta vriježe; *trkljati* (u Hrv.) pflöcken, pfählen, Karadžić 749. Miklošič piše o ti s. besedi v Vergl. Gr. II. 106: „*trklja* paxillus steht für *taklja*, w. tük“. Tudi r. *tërka* Reibeisen, p. *tarka* ne bo spravljati v zvezo s *trkelj*, kar skuša Levstik v Letopisu 1882/83. 258. Primerjati bi se dalo tir. *tårken*, *tårk'ln* ärmlich, klein im Wuchse bleiben; *tårk* kleines Vieh, das nicht wachsen will, Schöpf 737; ital. *tarchiato* stark untersetzt. Tudi *turčati*, *turčljati* zur Osterzeit Eier schlagen (ein Spiel), *turčanje* das Eier-schlagen, Jarnik 196, ne bo slovenski. Koroška nemščina pozná *turtsch*: 1.) Zusammenstoss von zwei Gegenständen, wovon gewöhnlich der eine bricht; 2.) Dickkopf, Dick-schädel, hartnäckiger Mensch; *turtsch'n* zusammenstossen, das Spiel mit den Ostereiern, was man in Oesterreich *airpecken* nennt; *anturtsch'n* anstossen an einen harten Körper, besonders mit dem Kopfe, *zàmmeturtsch'n* zusam-

menstossen, zusammenschlagen, so dass ein Theil bricht; *turtschar* ein einmaliges Stossen 78. Tudi Tirolci poznajo besedo: *turtschen* (Pust.) Knabenspiel, wobei man zwei Oster-eier auf einander schlägt (heken, guffen), Schöpf 777. Na omenjenem mestu primerja Lexer švabski, henneb. *dutzen* in šv. *tütschen*; a tudi nemški izrazi bodo tuji, iz romanščine: prim. pijem. *truchè*, kom. npr. *trucà*, lad. *trukiar* stampfen, stossen (Diez I. sub *truco*); furl. *trucà* urtare, spingere in contro con impeto e violenza; = *trucciare* urtare colla propria la palla dell' avversario nel giuoco del palla-maglio; = *trucchiare* urtare due cose l'una contro l'altra, Pirona 449. Prim. nsl. *trčiti*, *trkati*, Et. Wtb. 354: terk-1. V *turčati* govori *u* pred *r* proti temu, da bi beseda bila slovenska; iz *trčiti* pa bi bilo v nemščini nastalo **tertschen*, **tirtschen*, nikedar ne pa *turtschen*; *Krka* Gurk je neslovensko ime.

Trdina, -e, s. f., truskavec, der Vogelknöterich, das Knotgras, *Polygonum aviculare* (Polica). Gl. tudi besede *žabja solata*.

Trdozimec, -mca, s. m.: Sv. Pav in sv. Neža sta trdozimca; od dneva sv. Pavla puščavnika (10 januarja) do dneva sv. Neže (21. januarja) je navadno najhujša, trda zima. V Polici, kjer tudi pravijo: O sv. Pavlu se zima lomi. Podobno tvorbo poznajo tudi Čakavci: *sredozimac* qui est media hieme: antōnja i boštijānja su sredozimci, Nema-nić I. 53.

Trébljenka, -e, s. f., sad, ki pade pred časom z drevesa (Polica). — Prim. Murko 677: „*trebiti* se sich reinigen, von dem Nutzlosen befreit werden, z. B. jabelka se trébijo die schlechten, d. i. die zum Ansetzen der Frucht nicht geeigneten Blüthen oder später die kleineren, d. i. die zum Reifwerden nicht tauglichen Früchte fallen von Apfel-bäumen ab, die Aepfel reinigen sich.“

Tréti, *tárem*, v. ipf., dreti, dréviti se: ljudje so trli, videti ga, ne: so se trli (Polica). Menda tudi na Štajerskem.

Trn *rumèni*, *rumènega trna*, s. m., *Cystinus prostratus* (Polica).

Tróla, -e, s. f., psovka nerodni in nekoliko bedasti ženski (Kočevar). Tir. *trolle*, *trulle* unbehilfliches, plumpes Weib; der, die *träl* stammelnde, blödsinnige Person, Schöpf 758; kor.-n. *troale* dumme, ungeschickte Person 72; *trälle* plumpe, dumme Person, *tráll'n* schwer auftreten, polternd umhergehen, *trallar* der plump, mit Holzschuhen einhergeht, hd. *trollen* 66.

Trpoglávka, -e, s. f., črni taloh, *Helleborus niger* (Polica). — Prvi del te zloženke spada k adj. *trpek* bitter, herb (Et. Wtb. 355: terp-1.). Pridevniki na *vk*, *vk* izgubljajo navadno ta sufiks, če se zlagajo nadalje.

Trta, -e, s. f., der Schraubengang bei der Oelpresse, zavoj pri tiskalnici za olje, navadno narejen iz oskoruševine (*Lorbus domestica*). Tako v Dolini pri Trstu; po Krasu navadno delajo ta zavoj iz gabrovine. — Ta beseda je iz laščine, kakor tudi *trta* v pomenu Wiede, Flechtreis, od koder se je potem razvila *vinska trta* die Weinrebe. *Trta* Weinrebe poznajo namreč samó Slovenci; pri Čakavcih je *trta* samó ‚vimen‘ (Nemanić II. 21), a *trtòr*, *trtina* clematis vitalba (id. I. 9, II. 33); za ‚vitis‘ rabijo Čakavci *lòza* (id. II. 19, odkoder je *lozunika* uva silvestris II. 59) in *trs* (id. I. 9; *trsje* vinea II. 5). Miklošič je s svojo opomnjo v Et. Wtb. 355: „Urform terta problematisch“ zopet pokazal, kakó oprezen jezikoslovec je bil. Besedo imamo namreč iz furl., kjer slove *tuàrte*, *tuartie* (iz lat. *torta* das Gedrehte) ter pomeni isto, kar v slovenščini, namreč: *ritorta*, *ritortola* vermena verde, la quale attorcigliata serve per legame di fastelli e di cose simili; = *stròpe*, vermena di salcio o d' altro albero, la quale attorcigliata serve per legame di fascine, di covoni e simili, Pirona 450, 419. Italijanski *ritorta*, *ritortola* pomeni Weidenband, *torto* gedreht, gewunden. Tudi zavoj pri tiskalnici je zavit, zató vstreza označilo *trta*. Od *trta* Wiede do *trta* = *vinska trta* je le korak. Prim. lat. *vitis* z avest. *vaetiš* Weidenzweig, gr. *ῥῑ́ζξ* Weide staroirski *feith* ‚Sehne‘, stvn. *wida* Weide, stsl. *viťi* res *torta* in modum funis, lit. *vijti*, stsl. *viti* winden, drehen (Brugmann, Grundriss der Vergl. Gr. II. 278, 1143), ali pa tudi n. *Rebe* Ranke, Schlingschössling (Kluge s. v.). Da je tudi beseda *trs* tujka, skušal sem dokazati v Archivu XII. 472 ns. Na vzhodu (in samó na vzhodu) imenujejo Slovenci vinsko trto tudi *čokot* (prim. B. Raić: *Loza*, *čokot*, *trs* v Archivu I. 620 ns.), a o za č nam svedoči, da je tudi ta beseda tujka. — Na Livku govoré: *trto držati komu* Jemandem die Stange halten.

Trzúkati, -am, v. ipf., knarren; vrata trzukajo (Suhor). Drugod govoré: 1.) *krčati* (pr. L. Pintar v Ljublj. Zvonu XIII. 374, Et. Wtb. 140: krik-6) *kürk*, kjer bi bilo dostaviti gs. *krčec*, *krkač* knarren [wie die Thüre]); 2.) *vráziti* (v Tržiču), kar se sklada s češkim *vrz* das Knarren der Thüre, *vrzadlo* Knarrzeug, *vrzám*, *vrznu* knarre, knirre, zwitschere; *vrzám* se, die Thüre oft auf und zumachen, *vrázdim*, *vrázdim* se, *vrzoukám* bei der Thüre viel aus und eingehen. S češkim *vrzoukati* prim. slov. *vrzúkati* oft auf und zumachen (Et. Wtb. 386: verz-1.). Tudi *trzúkati* kaže isto tvorbo, najbrž od kor. *trg*, *trza*: s. *trzati* zucken, reißen.

Ubíti, -jem, v. pf., versäumen: nekaj se s tem ubije, nekaj pa s pijačo (Polica). — Primeri nemško reklo: die Zeit tod-

schlagen; s stsl. *ubyti*, *ubȁdǫ*; nsl. *ubitek* primankljaj, Deficit ni beseda v zvezi.

Ubrisati *se*, *ubrišem*, v. pf., učistiti se, sich reinigen: nebo se je ubrisalo t. j. se je zjasnilo (Polica). O vinu v pomenu 'sich klären' je beseda znana tudi drugim Slovencem (Cigale, po Krasu, na Dolenjskem).

Učúhniti, *-nem*, v. pf., vzpuhteti: voda učúhne t. j. po ohlajevanju se je nekaj izgubi (Polica). — Prim. *čúhati* blasen: *čuhati se* hladiti se (po Tolminskem), Letopis 1892. 10.

Udarjen, *-a*, *-o*, part., prismojen, zabit: malo je udarjen, er rap-pelt ein wenig (Polica).

Uhitéti, *-im*, v. pf.: erfassen, erwischen: drevo ga je uhitelo in zmastílo (Tolminsko). — Od *hitěti* eilen: torej *uhitéti* prav za prav 'ereilen'. Glagolska vrsta govori proti vzporejanju stsl. *hytiti* rapere i. t. d. (prim. Et. Wtb. 93: chüt-).

Uhljást, *-ásta*, *-o*, adj., flatterhaft; uhljást je, er ist ein Flattergeist (Polica). — Od *uhlja* (vihla) Ohrläppchen, Ohrwäschlein; *uhelj*, *uhlja* Ohrmuschel (Murko); prim. reklo: ima jih za ušesom, ^{er} ist ein Pffikus; Metelko pozna *samouh* eigensinnig.

Umánjkati, *-am*, v. pf., izginiti, spurlos verschwinden (Jelovica pri Podgorju): umanjkal je = zmanjkalo ga je, die Nacht hat ihn genommen; na Krasu je *umanjkat* to, kar 'skujati se, besedo snesti': v ponedeljek in torek je lepo delal, v sredo pa je že umanjkal; kedor umánjka, ne dobi ni krajcarja.

Uméti, *umánem*, v. pf.: delaj in hitro se ti čas umane, mit Arbeit wird dir die Zeit bald vergehen (Polica). — Koren *men* (Et. Wtb. 188: men-2.).

Umréti. Po Tolminskem se spreaga ta glagol: *wmrějem*, *wmrějš* i. t. d. To je ist *umřjem*; *r* prehaja v nekih slučajih v *rò*, *rè*. Primeri na Cerkljanskem *wtrějen* fest: utrjen, *trějnk* trnek die Angel, *vrějš* grši; ta *prěj* prvi; zastran *r* = *rò* prim. J. Baudouin de Courtenay, Der Dialect von Cirkno (Archiv VII. 584; § 72.).

Uprédem: pričo da uprédem, če ni to res: ich möge sofort zu Grunde gehen, wenn das nicht wahr ist (Tržič); kako se glasi infinitiv, ne vem, a težko je beseda od *upresti*, mariveč bo od *u-prě-idem: vergehen.

Úrbati, *-am*, v. pf., peinigen: to babo da mesec noč in dan urba! Tebe da mora urba! (Tržič). — Temna beseda, najbrž iz nemščine.

Usnúbiti, *-im*, v. pf., erheirathen: ženil se je drugič, usnubil pa ni nič = priženil ni nič (Bača na Idriji).

Ustrójiti, *-im*, einrichten: ta cesta je dobro ustrojena, die Anlage und der Bau dieser Strasse sind gut (Tolminsko).

Vardiriti, -im, v. ipf., komu streči, Jemanden durch längere Zeit bedienen, ihn pflegen: Gospodinja nevoljna reče: Kaj misliš, da te bom zmirom vardirila (Suhor). Tudi starejši pisatelji poznajo to besedo v nekoliko drugačni obliki. Iz Rogerija sem zabeležil: 2. 390: obsojen je bil h le të štrafengi, de ta zemla, aku si lih *vrđeval* inu okopával bode le tò, ta véner bode njemu koprive, osad, trnje dajála; 2. 157: pèrpelal ni g. bug Klare k Francisku, de bi njemu bila pomagala tu polé, te grunte, te vrte okopávat inu *vrđevat*. Murko: *verdévati*, *verdėti*, *vardévati*, *vardėti*, *vardénem*, *vardéjem* probieren, versuchen, gewohnt sein, pflegen; Janežič-Hubad: *vardejati* (*dénem*, *dèm*), *vardėti* (*vardém*) kosten, schmecken, pflegen (das Vieh), *vardéva*, *vardevanje* Pflege; tudi ogrski Slovenci poznajo besedo: vsa *vardevajte*, to dobro obdržte, prüfet alles, das Gute behaltet, Küzmič; *vardejvanje* die Probe, Prüfung, Küzmič; *vardéjvali* so deco (= izpraševali), Zobrisani Slovén med Múrov in Rabov 18. — Beseda je tuja in se je naslonila na oblike glagolov *deti*, *dejati*, *devati*, a *d* v *vardevati* spada h korenu *vard*; vzprejeli smo jo iz romanščine: ben. *vardàr* guardare, sguardare, riguardare, aver cura; vardar per sutil, metafisicare, sofisticare; no la vardar tanto per sutil; chi guarda ogni penna non fa mai letto; vardite prima e po parla, guardati a piedi, esamina prima te stesso avànti che biasimi alcuno; vardè el fatto vostro, riflettete e determinatevi giusta l'interesse a piacimento vostro, Boerio 779. Furl. *uardà*. Romanska beseda je iz nemščine (Kluge, s. *Wart*), kjer v bavarščini *warten* še pomeni: schauen, Acht geben, Acht haben; eines Dinges warten, Einem warten und dienen, Schmeller-Frommann II. 1005. — Tudi če Slovenec komu žuga ali preti: *Le počakaj*, te že ujamem! je to le napak poslovenil, zamenivši ‚warten — čakati‘ in ‚warten — paziti‘: *Le počakaj* je = le pazi! *Wart!* ich erwisch dich schon, sei auf deiner Huth, garde-toi, prends garde, guardati.

Vék, *veká*, s. m.: ta človek nima nič vĕká, dieser Mensch hat gar keine Kraft (Suhor). Prim. Et. Wtb. 388: vĕkū, kjer najdeš iz nove slovenščine več primerov.

Verížiti, -im, v. ipf., 1) herumschwärmen: celo noč so fantje okoli verižili, nemir delali. 2) Težko mu gré, veriži po svetu: er schleppt sich fort (Polica). — Nejasna beseda; iz *vrvēti*, *vrvež* ali *veriga*?

Véren, -rna, -o, adj., muthig: le véni bodimo in ne udajmo se: nur Muth! (Polica). — Slov. *véren* je sicer samó ‚gläubig‘.

Vésla, -e, s. f., neko žensko bitje. „Ljudje okoli Gorice vedó od nekih stvarí, katerim *vesle* pravijo. Mislijo si od njih, da

so kobile, ki ob najstih do polnoči brano vlačijo. Gredó pa ravno tako hitro in še hitrejše od vetra, in njih brana iskre kuje, da se že od daleč vidi, kadar gredó. Ni jim mogoče uiti, in kogar povozijo, vsega tako pokvečijo, da žive dni ni več za nič“ (Pegan). — Drugod pravijo tem bitjem *vesne*, o kateri besedi misli Levstik, da je iz **vestna* od *ved*, wissen: die (mehr als andere Menschen wissende), od koder je tudi *vedomec* in *vešča*, Letopis 1882/83. 334, kjer priobčuje Erjavac o njih nekaj črtic, katerim bi bilo iz Ročinja dostaviti še to-le: „Vesne prebivajo le po visocih gorah, vrh katerih imajo grozno lepe palače. Tam gori se pomenkvajo, kako in kaj bo to leto, kaka letina bo, kdo bo umrl, in še mnogo družih reči. Če se človek, ki je tisti hip rojen, gori splazi, zve lahko vse, kaj se bo to leto zgodilo, ali gorjé mu, če ga zasačijo. Okrog in okrog teh palač je velik krog, izmed kterega med letom ne smejo, razun meseca februarja; tega meseca pa, kteremu tudi zató *vesnar* pravijo, pridejo v dole in (da) se vozijo vsak večer od 11. do 12. ure na nizkih lesenih vozičih tik poti. Ker so pa kola s cela, škripljejo njih vozovi. Ali ne sliši jih vsak, ampak le tisti, komur je to prirojeno. Gorjé pa tistemu, kogar povozijo, on umrje čez leto in dan. Zato so nevarne posebno pijancem, ki se po poteh zapletajo, ker lahko pod njih voz pridejo. — Šel jih je bil enkrat eden v goro poslušat. Po vsih šterih se priplazi tiho blizu njih tako, da skriva je vse čul. Ali vgledele so ga bile, ker je pokonci vstal. Zato se zakadijo s tako silo nadnj, da bi ga bile koj pomikastile, ko bi jim ne bil ušel. Semléle bi ga bile ko malin moko. Toda bil je k sreči že iz njih kroga tako, da niso smele za njim. Le vpile so: Srečen si, ki si nam ušel! Vedel se je potlej tisto leto prav zadržati.“ (Pegan).

Véternik, -a, s. m.: „To je tak človek, ki se ob takim časi rodi. Če veter potegne, ga pod zemljo po jamah, spodmelih in breznih prenaša. Pa so tudi nektare jame, iz katerih bi ga več nazaj ne blo“ (Gora). *Veternik* je tudi slovenski priimek.

Vezováti, *vezújem*, v. ipf., god praznovati, godovati, godov biti (Suhor). Obče znano je *vezilo* Geschenk für den Namens-tag: gospodinja peče vezilo za strica (Suhor). Cigale pozna pod Angebinde: podarilo za god, Geschenk zum Namens-tag *vezilo*, nach M(urko) godovno, opasilo“. Gorenji Srbi imajo *wjazanje* Eingebinde (für den Täufling), Pfuhl; Angebinde je č. *vázané*, *vazaničko*, p. podarunek na urodziny, *wiązanie*, *wiązarek*, podarunek na *wiązanie*, kolęda, *węzel* (Mrongovius). Kakor vidimo, je beseda omejena na Slovane,

ki imajo več dotike z Nemci in gotovo je, da bo beseda po nemščini prikrojena; prim. že omenjeni *Angebände*, Geschenk, womit man Jemanden anbindet, namentlich zum Geburts-, Namenstage, Sanders; bav. das *Bindband* das Angebinde, Geschenk, Schmeller-Frommann I. 246; tir.: „*anbinden*: diesen tag hat mich meiner hausfrawen dochter mit einem schönen crantz angebunden“; davon nhd. das Angebinde, dial. *bindbänd* Geschenk, Praesent; *einbinden*, v., vom Pathengeschenk, das dem Täufling oder Firmling in die Windeln oder Firmbinde gesteckt wird; zur Pflicht machen“, Schöpf 41. Kor.-n.: „einen *pint'n* ihm zu seinem Namenstage Glück wünschen, was gewöhnlich mit einem *pintpände* (Geschenk) begleitet ist. Vgl. Grimm's Abhandlung über Schenken und Geben, und Wb. II. 32, I. 295,“ 27. Po Trstenjakovem poročilu (Slov. Glasnik VIII (1862) 269, 270, 271) zgrabijo na Štajerskem mlatiči godovega človeka, zvežejo ga s povreslom in govoré: „Danes je god tvoj, zato te vežemo s slamnatim povreslom, in tebe prvlje ne odvežemo, da nam ne plačáš mastne pečenke in črlenega vina“.

Viden, -*dna*, -*o*, adj., ansehnlich: to sadje ni vidno, no je dobro dieses Obst sieht zwar nicht gut aus, ist aber schmackhaft (Polica).

Vilanih, -*a*, s. m., ponjava, rjuha, das Leintuch; *vilan*, -*a*, prtič (Varaždin). Habelič, Belostenec in Jambrešič pišejo samó *vilahen* linteamen; hrv. *vilahan*. — Stvn. willahan, Et. Wtb. 169: *lilahen*.

Vkljubovati, -*ujem* in *vkľúbvam*, v. ipf.: vkljubvajo kolikor morejo, sie trotzen so viel sie können (Drežnica). — Od *vkľub* zum Trotz, ki se tudi po Tolminskem govori: kljub tebi, dir zum Trotz. Da bi bilo to rés narejeno po n. „zu Liebe“, bil bi pomèn težko ravno nasproten.

Vojnáti, -*ám*, v. ipf., potepati se, pohajati, sich herumtreiben: cel dan brez dela okoli vojná (Polica). — Temna beseda.

Volhkóča, -*e*, s. f. (izg. vuhkóča), die Feuchtigkeit (Jaska); kaj-kavski *vuhek* feucht; zastran *h* mesto *g* gl. zgoraj besede *plihék*. — *Volhkóča* je tvorba kakor *lepoča* poleg *lepota*, Miklošič, Vergl. Gr. II. 173, kjer je še več takih vzgledov.

Vót, adv., ecce, ná tukaj: vót imáte, tu imate, eccovi (Breginj). — Iz **evótv*: evo-tv; ruski *evotv* ecce, *voto*, *votv*, *votačka* siehe da (Et. Wtb. 56: e).

Vožnikar, -*ja*, s. m., neko mazilo za trebuh; tako se pravi tudi dolgočasnemu človeku (Polica). — Podstava *vož*, stsl. *qžb* anguis; neke kače se lové, da zdravila delajo iz njih masti.

Vógel, -*gla*, s. m., die Ecke, stsl. *qglb*: 1) slovo vzeti od vogla, t. j. izza vogla, sich französisch (holländisch) empfehlen

hohlgehen, ein Loch in den Mond bohren, den Gläubigern durchgehen (Kočevar); 2) *vogle podpirati* dolgo koga za hišo čakati: fant vogle podpira za svojo ljubo (Polica).

Vraček, -čka, s. m., na vraček dati, posoditi, da se povrne (Suhor). — Prvotna tvorba od *vračati*.

Vráman, -a, s. m., hudič, hudir: vraman ga jaši! (Medžimurje). — Narejeno s sufiksom *man* od *vrag*, kakor *hudiman* od *hudič*. *Vragman* tiči najbrž tudi v kraškem *wràné* der Teufel: *è wrànéa* zum Teufel! Iz **vramanič* bi bilo najprej nastalo *vrámníc*, potem *wràné*. Toda taka imena hodijo včasih svojo posebno pot, ker se ž njih imenovanjem hoče človek izogniti greha; zato ni nemogoče, da se je vsled te težnje *vrag* najprej izpremenil v *vran*, od koder *wràné* vranič. Ker sem že pri hudiču, povém naj v dopolnilo podatka v spisu „Iz besednega zaklada narodovega“ (Letopis 1892. 49), da besedo *roglič* 'hudič' pozná tudi Küzmič.

Vrčica, -e, s. f., die Schnur (Tolminsko). — Diminutiv od *vrca* iz *vrvca* (tako je bolje pisati ko *vrvica*, ker bi v tem slučaju nekatera narečja imela namesto *vrca* le *wrčjca*). Nsl. pozna tudi *vrpca*, *vrpčar* (Janežič); podobno je *bibca* (tako je pisati ne *bibica*, kakor v Letopisu 1882/83. 197) iz *biwca*, *bilca* bilka; po narodni etimologiji je potem nastalo *biba* travna bilka, der Grasstengel, der Halm.

Vréd, -a, s. m, Milz- oder Leberverhärtung (Kočevar). — Ta beseda ima po raznih krajih razne pomene: Geschwür, Eiterbeule, Verletzung, Leibscha den. — Prim. Et. Wtb. 383: verdü 1.

Vrhóvnica, -e, s. f., sleme noseča greda, der Balken, der den Dachfirst trägt (Tolminsko).

Vrkljati, -am, v. ipf., pootkati, mit der Plugreute reinigen (Podgorjane). — „Verkla“ je otika ali ratka, nekteri imenujejo črtalo — verkla (po Trstenjaku) J. Pajek, Črtice iz duševnega žitka štaj. Slovencev 222, kjer se primerja stsl. *vrătělo* ὄργανός veru, a dvojim, da po pravici. Morda tiči v besedi n. *wěre* Maschine, Vorrichtung zur Arbeit; dial. *Werkel* je na Avstrijskem samo ‚Drehorgel‘. A primeri, da se tudi furl. *argagn*, *uàrzine* ordigno, nome di qualunque strumento, kosent. *urgagnu* arnese, utensile, ben. *orgagno*, na Krku *orgain* iz ὄργανον, od koder imamo pa tudi *orglje*, die Orgel, organo itd.

Vróček, -čka, s. m., izvirek, studenec: izvir Rižane ima tri vročke (Črni kal). — Prim. *vročnica* Quellwasser, Letopis 1880. 209. Janežičev *vrutek* je pač le iz srbščine posnet: *vrutak*, stsl. *vrătěz*. Čakavščina pozná *vrulj* fons (Nemanić I. 11) in *vrújak* (id. I. 18). *Vróček* je narejeno od participa.

Vrtálja, -e, s. f., poleg *frtalja*, ein ausgerissener Fleck, z. B. im Kleide; auch eine Schmarre im Gesichte (Tržič). Temna

beseda; ločiti jo je od besede *vrtaľja, frtaľja* eine Art Eierkuchen, navedene v Letopisu 1882/83. 264, katere pa ni z Levstikom izvajati naravnost iz ital. *frittata*, ampak iz furl. *fretaje, fertaje, fortaje* frittata, manicaretto d'uova di battute, cotte in fretta nel burro, nello strutto o nell'olio, Pirona 172. Furlanski sufiks *aje* je iz starejšega *aglia*, ki se je torej še ohranil v slovenščini.

Vrtnáriti, -im, v. ipf., štrene beliti in za tkalca pripravljati (Goriško). — Beseda je iz romanščine: prim. lat. *ordiri* ein Gewebe anreihen, anzetteln, pri Isidoru: *ordiri est texere*. Srednja latinščina pozna *orditura* textura, *orditorium* straminis vel telae sucula itd. Du Cange, *Glossarium mediae et infimae latinitatis* edit. 1845, IV. 728. Ital. *ordire*, furl. *urđi* distendere e mettere in ordine le fila sull'orditojo per tessere la tela, macchinare; *urđitüre* unione di più fili distesi per lungo sul telajo di lunghezza corrispondente a quella che si vuol dare alla tela o al panno, Pirona 457. A že v romanščini se je pričela beseda naslanjati na *ordino*; v Schmellerju-Frommannu sem bral nekje iz starega glosarja „ordinamini telam“, a pozabil sem si mesto zabeležiti. — Besedo *vrtnariti* sem našel tudi v zapiskih A. Pegana o štokljah — torkljah: „Te žene pridejo zvečer k gospodinjam v kuhinjo in je vprašajo: Ali čemo vrtnariti t. j. štrene beliti? In če gospodinje v to dovolé, vržejo jih namesto štren v kotel, jih skuhamo v vrelem kotlu in jih pojedó.“ M. Sila piše v kritiki Rutarjeve knjige „Poknežena grofija Goriška in Gradiščanska („Dom in Svet“ VI. 139): „Po Krasu pravijo „Torklja“ ne „Štoklja“ onemu „Ježi Babi“ podobnemu bitju.“ Za južnovzhodni Kras je to mogoče, a že pri Nabrežini in dalje proti severu govoré *štoklja*, takó v Viževljah, kjer pripovedujejo, da so štoklje vlekli svoj voz po sesljanskem hribu, na katerem se bajé še zdaj nahajajo sledovi v kamenju. Murko ima tudi obliko *turklja* die Hexe, die Wetterhexe; prim. tudi *štoka*, *štoklja* eine ungeschickte Weibsperson. Ravnika-Požencan piše v Novicah IV (1846) 112: „*Tvorka* je bila prkazen, ki je ljudi strašila, kjer so kvaterne torke in četrtke predli, ali kjer je predica na kolesu vrvco pustila, ko je nehala presti. To strašenje je v tem obstalo, de se je prkazala pasja noga in de je jela kolovrat goniti.“ Gl. tudi J. Pajek, Črtice 238, 239. — Š je v začetku besed večkrat poznejši pristavek, gl. zgoraj besede *šklemfa*; najbrž je tudi v ti prikazni iskati tujega vpliva.

Vúlavka, -e, s. f., (izg. vúlafka), navadno pl., die Stiefelschnur, stogljaj, iz usnja izrezan, da se zavezujejo mestve (moška

obuča) ali pa čizme (ženska obuča). V Suhorju. — Temna beseda.

Vútoman, adj., navdijl, in den Tag hinein, ins Blaue (Suhor). Barle pozná *vútamah* zaman, zwecklos (Letopis 1893. 42). Hrv. *utaman* in s. *utoma* (u-toma) in naši besedi so turškega izvira: *tamam*, prim. Türk. II. H. 67, 68; II. N. 46, 185.

Vzglédnica, -e, s. f., zgled, ein Muster, Exempel: v Tolminu imate vzglednico (zgliédnco): da habt ihr an Tolmein ein Beispiel (Tolminsko).

Zabáva, -e, s. f., zadeva, sitnost, Hindernis, Lästigkeit: da ne bom imel zabáve (Ketinara pri Trstu). S tem človekom ni drugega ko zabáva, der Mensch ist einem nur zur Last da (Kras). Prim. gorenjski *zabávljati* sitnosti prodajati, aufbegehren.

Zabôsti se, *zabôdem* se, v. pf., stecken bleiben; se že kam zabode, da ga ni nazaj, er bleibt schon irgendwo stecken (Polica).

Zádnjik, -a, s. m., zadnji gozd, der Wald, der mehr im Hintergrunde liegt (Polica). Glej zgoraj besede *sprédnjik*.

Zagáta, -e, s. f., ozka pot med stenami v gorah, die Klause (Stržišče). — Prim. nsl. *gatiti* stopfen, verschliessen; *zagatiti* verstopfen, *gat* Damm, stsl. *gaty* (Et. Wtb. 60: *gati*).

Zahájan, -a, -o, adj., zaduhel, zatohel, dumpfig: zahajan kruh (Polica). — Ker je *vzhajati* 'aufgehen', bil bi torej *zahajan kruh* tak, ki je preveč vstal: a tvorba je nepravilna, ker od neprehodnika.

Zahítiti, -im, v. pf., brsniti, schnellen (Štajersko). Murko pozná *zahítiti* v pomenu 'verwerfen'. Prefiks *za* se rabi v označeno, da se kake stvari rešimo z dejanjem, katero izraža glagol brez prefiksa ('das Loswerden durch eine Handlung', Miklošič, Vergl. Gr. IV. 206. f). *Zahítiti* je toliko, kakor *zagnati* fortschleudern; primeriti se dá *brdávsniti* — *zabrdávsniti* hinschleudern, fortschleudern. A vendar se mi vidi, da ravno za naš glagol in za *zabrdávsniti* ne veljá noben na zgoraj omenjenem mestu v Miklošičevi sintaksi razločevan pododdelek: razloček je med *zahítiti* 'schnellen, rasch fortwerfen' in med *zahítiti* 'verwerfen'.

Zajčji, -a, -e, adj., Hasen-: *zajčja rebra* die Pastinake, Pastinaca sativa (Polica). — Namesto *zajčij*.

Zájčnik, -a, s. f., klobuk iz zajčje dlake (Polica). J. Vrhovec (Ivan z Vrha) piše v Zvonu III. (1877) 284: „Ali pri vas še sedaj ne veste, da nosijo po svetu dolge obedernice iz sukna, in da za kosmate *zajčjeke* že malo kedó vé.“

Zajésti se, *zajém* se, v. pf.: glavnica, ki mrtva leží, se zajé, t. j. zmanjša se vsled davka in pristojbin (Sv. Križ pri Nabrežini).

- Zamoléza**, -e, s. f., belo cvetoč, zelo dišeč grm s črnim grozdom, iz katerega pripravljajo črnilo (Zagreb). Pač *Ligustrum vulgare*. — To stoji namesto *zimoléza*; prim. nsl. *zimolez*, *zimolézina* *Ligustrum vulgare* (Nekoliko belokranjskih izrazov in slovniških nenavadnosti iz Adlešič, priobčil J. Š[ašelj], Dom in Svét VI (1893) 432 in pa Cigale); s. *zimolez* Rainweide, *Ligustrum vulgare*; č. *zimolez*, *zimolaz* isto.
- Zánaščina**, -e, s. f., zanašanje: *sámščina* je bolja kot *zanaščina*, selbst alles thun ist besser als sich auf andere zu verlassen (Suhor). — Beseda je najbrž narejena po besedi *samščina* od *samski*; ali se v Belih Kranjcih morda rabi *zanaške* sich verlassend?
- Zapógel** -gla, -glo, adj., podplut: zapoglo oko, blutunterlaufenes Auge (Polica). — Temnega izvira.
- Zastáti**, *zastátnem*, v. pf., 1.) ins Stocken gerathen, festwerden: noče da mi zastanejo, če sem jaz tam bil, meine Füße mögen mit dem Boden zusammenverwachsen, wenn ich dort war (Tržič); 2.) versäumen: zastali smo dan obravnave t. j. zamudili smo ga (Rojan pri Trstu).
- Zavéten**, -tna, -o, adj., freundlich, wohlthuend: v sobi je zavetno, kadar je kurjeno: mraza prav za prav še ni, vendar je v sobi bolj zavetno, če se malo podloži (Tolminsko). — Od *zavetje* windstillter Ort.
- Zázljiv**, -a, -o, adj., izbirljen: mačka je zázljiva, izbira si pri jedi (Polica). — Beseda je v zvezi z *slja* die Lust; *slja* do jedi, die Esslust; prim. kako to besedo razlaga L. Pintar v Ljublj. Zvonu XIII. (1893) 698.
- Zbíti**, *zbíli* iz *izgubiti*, *izgubili*: *zgbíli*, **zgbili* (Jelovica pri Podgorju). *G* med *z* in drugim konsonantom (v sekundarni zvezi), zlasti med *z* in *l*, rad izginja v narečjih, v katerih je spirant: *zláwjě*, *zláwník* (vzglavje, vzglavnjak), *razlást*, *razlášat* (razglasiti, razglašati), *zlíhat* (zglihati) in celo *z lávu* (z glavo), vse iz srednjekraškega narečja.
- Zdaj pa zdaj**, adv., bald, in wenigen Augenblicken: zdaj pa zdaj pride: in einem Momente ist er hier (Polica). Drugod pomeni to: *zdaj zdaj*, a *zdaj pa zdaj* je bisweilen, časi, včasih.
- Zdržema**, adv., neprenehoma, vedno: zdržema je bil pri hiši er war stets im Hause (Tolminsko).
- Zelenjé** *kukavičje*, *kukavičjega zelenjá*, s. n., kovačnik, das Geisblatt, *Lonicera caprifolium*. Narod to rastlino tako imenuje, misleč, da se je spomladi kukavica najé, preden začne peti. Beseda *zelenjé* se izgovarja *zelejě*, kakor sploh subst. verb.: *dirjaje* = *dirjanje* (Polica). Izgovor glasu *n* kot *j* se nahaja torej tudi na Dolenjskem; prim. mojo opomnjo v Ljublj. Zvonu IX. (1889) 349: *vljek*.

- Zéncati**, -am, v. ipf., gugati, jugati, schaukeln (Suhor). — Glej besede *céncati*.
- Zerínščak**, -a, s. m., kovačnik, das Geisblatt, *Lonicera caprifolium* (Tuškanec pri Zagrebu).
- Zgôn**, *zgôna*, s. m., der Zusammenlauf: na vasi je vsako nedeljo tak zgon (Suhor). — Stsl. *stgonъ*: ljudje se sami seženejo vkupe.
- Zidišče**, -a, s. n., das Mauerwerk: zidišče se je podmelo, das Mauerwerk ward unterwaschen (Tolminsko). — V tem pomenu je *išče* nenavaden sufiks.
- Zólek**, *zólzka*, s. m., ein kleines Ding (Suhor). — Prim. *zolj* die Larve des Speckkäfers, *zol*, *zola* *Eristalis tenax*, Letopis 1880. 214; s. *zolja* die Wespe; nemirnemu človeku, vedno ripsajočemu semtertje, pravijo na Polici in sploh na Dolenjskem: 'ima zole v riti', na Krasu pa: 'ima sršene v riti'.
- Zrēči** *se*, *zrēčem se*, v. pf., sporeči se, prepir začeti, zbesediti se: zrekla sta se, sie haben sich überworfen (Vilodol v slov. Istri).
- Žábji**, -a, -e, adj.: 1.) *žabja solata* truskavec, moljava, der Vogelknöterich, das Knotgras, *Polygonum aviculare* (Polica). Glej zgoraj besede *trdina*. — 2.) 'Lep si kot *žabji pildek*'; tako se za šalo odgovori otroku, ki praša, ali je lep (Polica).
- Žabičnik**, -a, s. m., (izg. žábčnik), rastlina *Pimpinella saxifraga*; koren se kuha žabičnim ovcam (Polica). — *Žaba* Viehkrankheit pozná Jarnik, Etymologikon 116; *Cigale* piše pod Kröte, eine Krankheit des Rindes, unter der das Volk allerhand Unsinniges sich denkt, *žabica*, *žaba*; č. *žába* je Maulseuche, Zungenkrebs, r. *žaba* Bräune, Croup. N. *Kröte* Bezeichnung mehrerer mit Geschwulst verbundenen Krankheiten, bei Pferden, Schafen (Sanders); dialektični slovarji južnonemški (Schmeller, Schöpf, Lexer) ne poznajo besede *krôt* v tem pomenu.
- Žbókniti**, -em, s. pf., počiti koga, dobro udariti, Jemandem einen tüchtigen Schlag versetzen, ihm eine Feste aufhauen (Suhor). — Beseda je najbrž onomatopoetična, kakor *cmokniti* od *cmok*; vendar prim. tudi *žokniti*, *žokati* iz bav. *schocken* mit kurzem Schwunge werfen, Schmeller-Frommann II. 369.
- Žegljáti**, -ám, v. ipf., *dež* lepó žegljá, es regnet sanft, es träufelt (Suhor). — Prim. bav. *sifaln*, *sifern* langsam dünn durch und heraus fließen; (frankovski in gorenjepal., bav. les) sanft regnen, fein regnen, Schmeller-Frommann II. 231. Svn. *siffen* träufeln, tröpfend eindringen in; *sifen* tropfen, triefen; *sífe* langsam fließender Bach, Lexer s. vv.

Žèvki, -a, -o, adj., (izg. žèfki), isto kar *plèvki*, *plíhek* (gl. te besede), weich: fige so žèvke (Suhor). — Beseda bo izprevržena iz *židek* 'flexilis', pri Habdeliču 'mollis', stsl. *židъkъ* succosus; tudi v Belih Kranjih še ohranjeno v ti obliki: od živine gre žetko (Barlè v Letopisu 1893. 43).

Židovin, -a, s. m., žid, der Jude (Suhor). — Na Štajerskem, med Kajkavci in ogrskimi Slovenci je *in* že odpal: *židov*.

Živ, -a, -o, adj., 1.) *živa voda* voda studenčnica (Polica); v pravljicah voda, s katero je moči mrtvega človeka v življenje obuditi. 2.) *Živa skala*, trdno zrasla skala, fester Fels, kjer ni nobene pléne (Polica). 3.) *V živo briti* bis an die Haut schneiden. 4.) *Živa* je žerjavica, če še tli. 5.) *Živ* ko iskra, lebhaft. Prim. v Letopisu 1882/83. 272: *živ rob* on rob, ki ga je tkalec naredil; čak. *živac* margo linte (Nemanić I. 27), in v Ljublj. Zvonu IX. (1889) 352: *živ lúb*.

Živec, -vca, der Kiesel (Kočevár); Feldspath, Janežič-Hubad. — Srbski *živac* festgegründeter Stein, Feldspath, č. *živec* Feldspath; prim. *živa skala* pod *živ*.

Žlák, adv., commode, bequem: onod vam bo žlak iti, dort werden Sie ganz gemächlich gehen können (Suhor). Iz *zlag*; prim. *zlágoma*, *polágoma*, *vlágoma* in besedo *vlag* v Letopisu 1892. 44: sprva pač *vřzъlъgъ.

Žlámbor, -ja, s. m., udrtna v zemlji; izdolbina v starih drevesih (Polica). Temna beseda; ž je najbrž kesnejši pristavek.

Žlambórovec, -vca, s. m., rastlina *Polygala chamaebyssus* (Polica). — Od prejšnje besede.

Žlampáti, -ám, v. ipf., lokati: pes žlampá vodo (Polica). — Iz nemščine: svn. *stamp* gelage, *stampieren* unmässig essen, Lexer s. vv.; bav. *schlampen* vom Hund, etwas Flüssiges mit der Zunge und mit einem gewissen Geräusch einschöpfen: d' Milch, d' Suppm *auschlampm*, *einischlampm*, *umméschlampm* i. t. d. i. t. d., Schmeller-Frommann II. 523 ns.

Žlobudrè, -éta, s. m., Plappermaul: dobi kacega žlobudréta pa žlobudrá ž njim (Polica). — Druge oblike: *žlábura*, *žlabrati*, *žlabrav*, *žlobudrati* (Murko); *žlabotati*, *žlobodrati*, *žljabudrati*, *žljabrati* (Janežič). Matzenauer 380 primerja *dolenjenemški schlabbarn* blaterare. Gorenjenemški slovarji nimajo nič primernega; tir. *scholdern* viel und gern reden, plaudern (Schöpf 643) zdi se mi po glasovih ^{včas} preoddaljeno.

Žrven, -vna, s. m., die Handmühle; *žrvnati*, *žrynam*, v. ipf., auf der Handmühle mahlen (Suhor). — Barlè ima *žrnatí* (Letopis 1893, 43); ravno isto iz Metlike Miklošič, Vgl. Gr. II. 459; tudi srbščina pozná ta glagol. V Et. Wtb. 410 ima Miklošič še *žrniti*. — Oblika *žrven* se strinja s srbsko-

slov. *žrvniti, žrvanj*; podobno nahajamo tudi pri Kajkavcih: mola trusatilis *žrvne* ručni melin (Belostenec I. 1232). Druge slovenske oblike odgovarjajo stsl. *žrznvz* poleg *žrny*: *žrnek* (Janežič), na spodnjem Štajerskem *žrne*: v žrmah zdrav méle, bolén pa je, Jarnik 198. Čak. *žrno* lapis molaris (Nemanić I. 5), č. *žernov* Mühlstein. -

Žúža, -e, s. f., ein Insect: Črn da bom ko žúža, če ni to res! (Tržič). Na Krasu: črn ko žužek schwarz wie der Getreidewurm; tu je *žuža* femininum k besedi *žužek*; žena moža, ki mu je ime *Žužek*, imenuje se *Žuža*. — Prim. *žužanka, žužánka, žužélka* ein jedes schwarze, kleine Insect, das Käferchen; *žužen* glänzend schwarz, kohlschwarz wie die Feldgrille: *žužek* Ebenholz, Kienruss. Pri ogrskih Slovencih *žižek*: krivično blago pri hrami, pa žiški v zrnji ali črv v sadi (je isto), Zobrisani Slovén med Múrov in Rabov 122; prim. Letopis 1882/83. 284 in Et. Wtb. 412: Zug.

NARODNA IN UNIVERZITETNA
KNJIŽNICA

00000512828

